

CURIERUL JUDICIAR

REVISTĂ DE DOCTRINĂ-JURISPRUDENȚĂ-LEGISLAȚIUNE-ECONOMIE POLITICĂ-FINANȚE-SOCIOLOGIE

FONDATOR:

ION S. CODREANU

Avocat

DIRECTOR:

I. GR. PERIȚEANU

fost Ministru, Avocat

Președintele Uniunii avocaților din România

PRIM REDACTOR:

ALEXANDRU VELESCU

Doctor în Drept, Avocat

COMITETUL DE REDACȚIE:

Traian Alexandrescu, fost decan al Baroului de Ilfov, Avocat; **Alexandru Cerban**, Profesor Universitar, Avocat; **Iosef G. Cohen**, Consilier la Consiliul Legislativ, Avocat; **N. Jac Constantinescu**, Președinte la C. de Apel București; **E. Cristoforeanu**, Dr. în Drept dela Roma, Avocat; **Radu Dimiu**, Magistrat la Trib. Ilfov; **Vintilă Dongoroz**, Conferențiar universitar, Avocat; **D. Găleşescu-Pyk**, Profesor Universitar, Avocat; **C. Sipsom**, Profesor Universitar; **C. A. Stoeanovici**, Conf. univ., Membru al Consiliului Legislativ; **Gr. L. Trancu-Iași**, fost Ministru, Avocat; **Hariton Udrea**, Judecător Trib. Ilfov și **Petre Vasilescu**, Profesor Universitar.

SECRETARI DE REDACȚIE:

E. C. Decusară Dr. în Drept din Paris, Directorul Statisticeii Judiciare; **Ionel I. Codreanu**, Doctor în drept din Paris, Avocat

S U M A R

Illicitul civil și penal înaintea Justiției distributive, de I. Gr. Periețeanu, avocat;

— *Gradațiile magistraților*, de Al. Kostachi, magistrat.

JURISPRUDENȚE:

— Inalta Curte de Casație și Justiție S. Unite: *Casa Centrală a Asigurărilor Sociale cu Regia Autonomă P. T. T.* (Neconstituționalitate. Administrații publice. Litigii între ele. Cerere nouă. Proprietar expropriat de legea agrară. Dacă mai conservă vreun drept până la consemnarea prețului. Proprietar aparent sub imperiul legii din 1921. Exproprierea subsolului petrolifer în baza legii agrare. Dacă mai subsistă proprietatea aparentă după expropriere. Soluție negativă) cu Nota d-lui N. G. Marinescu, avocat;

— Camera de Arbitraj de pe lângă Bursa din București: *Inginer M. Tudoran cu T. Bădărău și a.* (Bursă. Acțiuni. Ordin de negociere. Operațiuni de bursă. Competința Camerii de Arbitraj. Ordin de negociere la curs fix. Operațiune de bursă de competența Camerii de Arbitraj. Agent de schimb în faliment. Restituirea acțiunilor sau sumelor realizate. Obligația solidară a Camerii Sindicate. Proba cu martori admisibilită și față de Camera Sindicală. Vărsarea la Casa de Lichidare a valorilor sau banilor de către agenții de schimb. Răspunderea Camerii Sindicale necondiționată de asemenea operațiuni. Obligațiunea dătorului ordinului de negociere de a lichida forțat operațiunea. Lipsă de culpă. Desdăunare).

— Curtea de Casație din Italia (Cambio. Soc. în nume colectiv emitentă. Subscriere);

— Idem (Asigurare contra responsabilității civile. Acțiunea asiguratului contra asiguratorului și a terțului păgubit contra asiguratului, neconexe. Validitatea clauzei prin care se interzice asiguratului de a chema în garanție pe asigurator);

— Idem (Soc. în nume colectiv. Moartea unui asociat. Continuarea cu moștenitorii minori. Responsabilitatea lor pentru obligațiunile sociale);

— Idem (Vânzare. Predare succesivă. Forță majoră. Efecte. Condiție rezolutivă. Neîndeplinirea obligațiunei. Rezoluția contractului);

— Idem (Mediațiune. Intermediar (peșitor) matrimonial. Remunerație);

— C. Ap. Milano (Donățiune în vederea căsătoriei. Act cu titlu gratuit. Falimentul donatorului. Restituire.

— C. Ap. Genova (Contract de muncă. Redactor care asumă proprietatea și direcția altui ziar. Rezoluțiune).

Illicitul civil și penal înaintea Justiției distributive

Studiu critic, doctrinal și jurisprudențial

(Regula: *nemo auditur propriam turpitudinem allegans*).

CAP. I

Examenul problemei în materie civilă

§ 1. Dreptul vechiu

1. — Din cele mai îndepărtate vremuri, Justiția, în diversele ei organizări, s'a isbit de tendința de a se valorifica judecătorește anumite drepturi isvorite din convenții ilicite sau imorale. Și s'a pus fireasca întrebare: dacă este în cădere ea, ca instituție eminamente morală și moralizatoare, menită să consacre numai drepturi ocrotite, demne de interesul colectivității, pe care o reprezintă și o satisface, conform ordinii juridice și legale, să asculte și să proclame ca temeinice, plângeri a căror cauză juridică este imorală, ilicită sau contrară ordinei sociale?

La această întrebare, Romanii au răspuns negativ. În *Digeste* și în *Cod*, găsim dispoziția după care *condictio* nu trebuia să fie admisă, ori de câte ori se urmărea restituirea unui lucru predat în virtutea unui contract imoral. În *pari turpitudinis causa, cessat repetitio*. Turpitudinea lui *tradens* îi ridică dreptul la repetiție ¹⁾.

2. — De-a-lungul vremurilor însă, această regulă a dreptului roman a luat o nouă formă: „*nemo auditur propriam turpitudinem allegans*”. Prin această trans-

1) L. 5 *Digeste*, XII și cod. IV, VII; Girard, Manuel de droit roumain, ed. 6, pag. 655. Vezi și L. 3, Dig., XII, V, De *condictione ob turpem, vel injustam causam*, unde se zice: „*Ubi autem et dantis, et accipientis turpitudine versatur, non posse repeti dicimus, veluti si pecunia datur, ut male iudicetur*”. Mai vezi L. 8, Dig., eod. tit, în fine, unde se zice: „*Porro autem si et dantis et accipientis turpis causa sit, possessorum potiorum esse: et ideo repetitionem cessare, tametsi ex stipulatione solutum est*”. L. 2, Cod, 4, 7, De *condictione ob turpem causam*, mai zice încă: „*In pari causa, possessoris conditio melior habetur*”. Cpr. și L. 5, Cod, eod. tit.

formare, ea nu mai înfățișează o consfințire a posesiunii, provenind din imposibilitatea repetiției (*possessionis melior conditio habetur*), ci indică lămurit că reclamantul nu va fi ascultat de judecător pentru că nu este demn de a fi.

Ideea de justiție, în înaltul ei înțeles, nu poate cuprinde decât drepturile ocrotite și ocrotibile.

3. — Vechii jurisconșulți francezi tot astfel au înțeles noul și înțeleptul normativ judecătoresc. *Pothier* e cât se poate de categoric în această privință. Cel care a predat în virtutea unui contract imoral, zice el, „este nedemn de sprijinul legilor” și dreptul de repetiție nu mai există, atât „după regulile forului conștiinței cât și după acelea ale forului exterior”²⁾.

§ 2. Dreptul actual

4. — Codul civil francez, ca și cel român, a socotit că rezolvă problema prin art. 1131 și 1133 (art. 956 și 968 c. c. rom.) cari dispun că o convenție este lipsită de efect, atunci când este fundată pe o cauză ilicită, adică pe care legea o prohibă sau care e contrară bunelor moravuri sau ordinei publice³⁾.

Nu ne propunem să fixăm aici înțelesul legiuitorilor expresiuni: „bune moravuri” și „ordine publică”⁴⁾, căci ar fi să ne îndepărtăm în mod inutil dela scopul urmărit prin prezentul studiu. De altminterlea, chestiunea de a se ști dacă o obligațiune este întemeiată pe o cauză ilicită, adică oprită de legi ori contrară bunelor moravuri sau ordinei publice, este o chestiune de fapt, lăsată la suverana apreciere a instanțelor de fond, cari au să examineze în fiecare caz dacă obligațiunea supusă judecării are sau nu o asemenea cauză.

5. — Nu ne vom ocupa, așa dar, nici de multiplele și variatele ipostaze în cari licitul, sub pavăza legii, s'a înfățișat la bara Justiției, pentru a-i solicita, timid ori îndrăzneț, diferite restituiri sau despăgubiri.

Vom trece deopotrivă cu vederea situația nesusceptibilă de discuție a contractanților cari deduc înaintea instanțelor judecătorești convențiuni ce au o cauză ilicită și urmăresc îndeplinirea obligațiilor reciproce pe cari și le-au luat prin asemenea convențiuni.

2) *Pothier*, Oblig., nr. 43 și 45.

3) Codul civil german din 1896 a fost din acest punct de vedere mai fericit inspirat. Titlul 24: „Imbogățire fără cauză” ocupându-se de „recepțiunea pentru cauză ilicită” prevede următoarele în art. 817: „Dacă scopul prestațiunii era determinat în așa fel că acceptând-o, acel care a primit-o a contravenit unei prohibițiuni legale sau bunelor moravuri, acesta din urmă este obligat la restituire. Restituirea n'are loc când autorul prestațiunii este culpabil de aceeași contravenție, afară numai dacă prestațiunea n'a consistat în a contracta o obligație: ceea ce a fost prestat pentru îndeplinirea unei atari obligații nu poate să fie restituit” (Vezi codul civil german și legea introd. trad. Meulenaire, Paris, Maresq. și nota: *conditio ob turpem causam*, cf. Windscheid, § 423 nota 5; cod austriac 1174; cod Saxa, 1540; cod. fed. 70, 75; proiect Hessa, 680, 681; proiect Bavar'a 933, 934, proiect Drsedo 993, 944, 995. Comp. Landrecht, I, 16 § 206, 209 (confiscare în caz de rea credință a aceluia care a primit)).

4) Vezi asupra noțiunilor „bune moravuri” și „ordine publică”, *Alexandresco*, 5, pag. 134, nota 2 și studiul nostru „Contractul de locațiune și casele de toleranță” pag. 8 și urm. (extras din *Curierul Judiciar*, nr. 19 din 1922).

Legea declarând fără efect convențiile fundate pe o cauză ilicită, Justiția nu poate face altceva decât să respingă acțiunea pe acest motiv, ori de câte ori reclamantul cere să fie obligat pârîtul să-și îndeplinească obligațiile pe cari și le-a luat sau să-l despăguiească pentru neexecutare.

Această idee o găsim admirabil formulată într-o decizie recentă a Curții de Apel din Chișinău s. II-a:

„Având în vedere că o cauză este ilicită când este oprită de legi sau este contrarie bunelor moravuri sau ordinei publice; că obligația având o cauză ilicită este nulă, deci inexistentă, neputând produce vreun efect, iar convenția întemeiată pe o astfel de cauză nu poate da loc la o acțiune în daune” (C. Apel Chișinău, s. II-a, dec. civilă nr. 26 din 6 Februarie 1935, *Bul. Curților de Apel*, nr. 3 din 1 Februarie 1936, pag. 37).

Din acest punct de vedere, doctrina și jurisprudența sunt unanime.

6. — Controversa s'a ivit asupra admisibilității sau inadmisibilității unei acțiuni în repetiție în următoarele două ipoteze:

1) când unul din contractanți și-a îndeplinit în totul sau în parte obligația sa, fundată pe o cauză ilicită, iar cealaltă parte refuză de a-și executa contra-prestația și

2) când cu toată executarea contraprestației de către unul din contractanți, cealaltă parte tinde să obțină restituirea lucrurilor sau banilor ce alcătuiesc prestația sa.

7. — *Primul sistem*. După un prim sistem, călăuzit de simpla exegeză a textelor existente, acțiunea în repetiție ar fi admisibilă în ambele ipoteze sus enunțate pentru următoarele argumente:

a) Legea declarând fără efect convențiile fundate pe o cauză ilicită, prestațiile efectuate în virtutea unor atari convențiuni apar, legalmente, ca lipsite de cauză, și deci restituirile sunt pe deplin justificate;

b) Acțiunea în repetiție face să înceteze o situație contrară ordinei publice; tinde să șteargă actul imoral și marchează dorința de a lua înapoi ceea ce s'a dat, pentru că execuția devine imposibilă;

c) Regula „*nemo auditur*”, nefiind consacrată de dreptul pozitiv și constituind un normativ etic, este inaplicabilă, neputându-i-se recunoaște putere de lege, cu atât mai mult cu cât noțiunea de *turpitudine*, conținută în citatul adagiu e nelămurită, din care cauză determinarea întinderii acestei reguli este, în general, anevoioasă și, în plus, există îndoială că ar putea fi echitabilă;

d) Efectele unei nulități nu pot fi subordonate unor condiții de morală pură, ce ar îngădui judecătorului să intervină într'un domeniu nedeterminat, pentru a bară calea Justiției, deși accesul pretoriilor nu poate fi nimănui închis⁵⁾;

5) *Demolombe*, XXIV, nr. 382 și XXXI, nr. 436; *Laurent*, XVI, nr. 164; *Huc.*, VIII, nr. 392; *Baudry et Barde*, Oblig., I, nr. 316; *Butnoire*, Propr. et Contr., pag. 654; *Planiol*, II, nr. 846; *Demogue*, Oblig., I, nr. 876 și urm.; *Savatier*, Des effets et de la sanction du devoir moral; *Capitant*, La cause des oblig., nr. 114 și urm., pag. 235 și urm., care expune jurisprudența și pare că ezită să se pronunțe; Rouen, 22 Febr. 1831; Cass. fr., 13 Mai 1833 (S. 33, I, 668); Cass. fr., ch. de

e) În sfârșit profesorul *Perreau* se întreabă dacă într-o bună justiție nu trebuiesc restituite sumele sau lucrurile deținute fără titlu ⁶⁾;

f) Într-o altă ordine de idei, s'a mai susținut că acțiunea în repetiție are ca temei juridic nu contractul (a cărui cauză este ilicită) ci *plata lucrului nedat* și art. 1376 și urm. c. civ. fr. (992 c. c. rom.) impun restituirea; că, în tot cazul, menționatele texte nu sunt, poate, decât aplicația principiului că *nimeni nu se poate îmbogăți în paguba altuia*. Așa dar, dacă acțiunea născută din contract este închisă, rămâne acțiunea extra-contractuală *de in rem verso*, pentru a reclama ceea ce a trecut dintr'un patrimoniu în altul ⁷⁾.

Vom examina mai jos, valoarea argumentelor utilizate în sprijinul acestui sistem.

8. — *Al doilea sistem*. Conform acestui sistem, lipsa de efect a convențiilor, fondate pe o cauză ilicită, trebuie să fie examinată nu numai în raport cu interesele contractanților, ci avându-se în vedere interesul general al colectivității, din care s'a născut ideea de legalitate și de justiție. În consecință, instanțele judecătorești au îndatorirea să respingă cererile întemeiate pe o convenție ilicită, nu numai când reclamantul solicită să fie obligat părțile să-și execute obligațiile luate printr-o asemenea convenție, dar și atunci când sunt sezise printr-o acțiune în repetiție prin care se tinde la restituirea lucrurilor sau banilor ce s'au predat sau remis în virtutea unei atari convenții. Justiția nu are să se ocupe de niște drepturi isvorite din ilegalitate și imoralitate, din învoeli culpabile, căci ordonând restituiri în asemenea condiții, consfințește și încurajează indirect activitățile ilicite.

Regula *nemo auditur* trebuie să-și găsească o deplină și riguroasă aplicare în toate aceste cazuri, completându-se astfel o regretabilă lacună legislativă, prin opera constructivă a jurisprudenței, care a fost întotdeauna preocupată de prestigiul și moralitatea Justiției.

Acest sistem preconizat de primii comentatori ai codului civil ⁸⁾ a fost în mod larg consacrat de mai toate instanțele judecătorești franceze în prima parte a secolului XIX ⁹⁾.

req., 1 August 1844 și Civ. 3 Iulie 1844 (S. 44, I, 584); Cass. fr. 11 Febr. 1844 (S. 84, I, 265); Cass. fr. 25 Iunie 1887 (S. 87, I, 224); Cass. fr. 14 Mai 1888 (D. 88, I, 487); Rouen, 27 Dec. 1901 (D. 1902, II, 397); Paris, 31 Dec. 1903 (S. 905, II, 206); Paris, 12 Iun'e 1912 (Gaz. Pal., 5 Iulie 1912); comp. în același sens: *Alexandresco*, V, pag. 152 și autoritățile acolo citate.

6) *Perreau*, *Technique de la jurisprudence en droit privé*, I, pag. 174.

7) *Ollivier*, *Sanctions des obligations illicites*; *Piedelièvre*, *Effets produits par les actes nuls*, pag. 265; *Savatier*, *Effets et sanctions du devoir moral*, pag. 371.

8) *Merlin*, *Questions de droit*, vo. causes, § 1, nr. 2; *Delvincourt*, II, pag. 687; *Toullier*, VI, nr. 126 și XI, nr. 62; *Duranton*, X, nr. 374.

9) Cass. 30 Mai 1838 (S. 38, I, 753); Cass. 15 Dec. 1873 (S. 74, I, 24 și D. 74, I, 222, nota Dubois); Caen, 29 Iulie 1874 (D. 75, II, 127); Cass. Req. 26 Martie 1877 (S. 78, I, 456); Paris, 16 Noemv. 1888 (D. P. 89, II, 253 și S. 91, II, 89 nota Meynal); Cass. Req. 8 Iunie 1891 (D. 92, I, 336 și S. 92, I, 439); Cas. Req. 11 Nov. 1890 (D. 91, I, 263); Cass. Req. 4 Iulie 1892

Reproducem aici remarcabilul considerent din *decizia Casației franceze din 29 Iulie 1874* (pe care a criticat-o *Demolombe*, loco cit. *supra* nota 5...), care fixează motivul ce a călăuzit instanțele judecătorești franceze să respingă acțiunile în repetiție fondate pe convențiuni ilicite:

„Ar fi de asemenea *împotriva moralei și demnității magistraturii* ca aceasta să lase, în materie civilă, să se discute în pretorii asupra înțelesului, întinderii și efectelor unor pakte rușinoase, *pe cari conștiința publică le vestejește* și ca ea să intervieve între doi indivizi *cărora Justiția nu le datorește nicio ocrotire*”.

9. — *Al treilea sistem*. După o altă teorie, născută din frământările jurisprudenței, soluția rațională ar fi cea mijlocie. Acțiunea în repetiție pornită de un contractant de bună credință, *care nu poate fi socotit nedemn*, ar trebui să fie admisă; căci, în acest caz, imoralitatea contractului provine din faptul celeilalte părți.

Prin aplicarea acestui sistem, oarecari deciziuni au procedat la o *comparație între imoralitatea celor două părți contractante*, admitând acțiunea în repetiție când reclamantul a părut mai puțin culpabil decât pârțile și *respingând-o când s'a constatat că turpitudinea este egală* ¹⁰⁾.

D-I *Ripert*, comentând această teorie, arată cu drept cuvânt, că doar printr-o atare analiză se poate explica soarta contractului când numai una din cele două părți urmărește un scop imoral, *pe care cealaltă parte îl ignoră*.

După d-sa însă, un asemenea contract tot nul este, pentru că ignoranța uneia din părți nu poate acoperi imoralitatea celeilalte. O distincție trebuie făcută numai în ce privește exercițiul acțiunilor.

Contractantul inocent poate să tragă consecințele juridice ale acestei nulități, refuzând executarea ei și repetând ceea ce a plătit. Celălalt, de sigur, nu poate repeta ceea ce a plătit și nici invoca nulitatea dacă este urmărit în executarea contractului. De aci, nu se poate însă conchide că nulitatea e relativă. Ea e absolută,

(S. 92, I, 513); Cass. Req. 29 Nov. 1893 (D. 94, I, 63 și S. 94, I, 328); Alger, 9 Mai 1894 (S. 94, II, 302); Cass. Req. 1 Apr. 1895 (D. 95, I, 263); Cass. Req. 1 Aprilie 1896 (S. 96, I, 289, nota Appert); Cass. Req. 4 Ian. 1897 (S. 98, I, 309); Cass. Req. 27 Iulie 1897 (D. 97, I, 607 și S. 901, I, 522); Trib. Tarbes, 14 Martie 1899 (D. 904, II, 201 și S. 1900, II, 219); Paris, 16 Aug. 903 (D. 904, II, 345); Paris, 13 Dec. 1903 (S. 905, II, 206); Cass. Req. 17 Iulie 1905 (S. 909, I, 188 și D. 906, I, 72); Caen, 23 Febr. 1905 (Gaz. Trib. 1905, I, 2, 27); Cass. Req. 15 Martie 1911 (D. 911, I, 382 și S. 911, I, 447).

Compară încă jurisprudența referitoare la refuzul acțiunilor în restituire de împrumuturi făcute jucătorilor: Aix, 14 Mai 1908 (S. 1908, II, 291). Jurisprudența belgiană, elvețiană și austriacă sunt în același sens: Cas. belg. 2 Dec. 1892 (Belgia Judic. 93 pag. 289); Bruxelles, 21 Aprilie 1894 (Pas. belge, 94, II, 414) și 13 Martie 1895 (ibid. 95, II, 216); Trib. fed. elveț. 23 Ian. 1892 (An. Dr. Com. 1893, doctrina pag. 143 și decizii citate de *Rossel*, *Manual de dr. fed. oblig.*, 1892, nr. 699, pag. 607); Curtea sup. austr., 14 Dec. 1898 (S. 1900, IV, 21).

10) Agen, 25 Iunie 1909 (S. 909, II, 76; D. P. 909, II, 406); Paris, 13 Mai 1909 (S. 910, 2, 270); Trib. Lyon 21 Febr. 908 (D. P. 908, 2, 346); Bordeaux, 4 Martie 1907 (Le Droit 7 Iunie 1907; Trib. Bruxelles, 27 Ian. 1893 (S. 94, 4, 32).

dar regula *nemo auditur* se opune la admiterea acțiunii¹¹⁾.

10. — *Combaterea primului sistem.* Este adevărat că regula *nemo auditur* nu este consacrată de dreptul pozitiv francez și român; și tot atât de exact este că ea nu constituie o regulă juridică, ci una morală; căci ceea ce ea interzice este înfățișarea înaintea Justiției a unui act rușinos, ilicit, prin care se tinde la crearea unui titlu. Ea are, însă, după cum observă d-l Ripert, un trecut destul de strălucit ca să mai aibă nevoie de suportul unui text din codul civil.

Și de altfel: „sunt și alte maxime, moștenite *ab antiquo*, cari continuă să fie citate la școală sau la palatul de justiție: „*malitius non est indulgendum*”; „*fraus omnia corrumpit*”; *summum jus, summa injuria*”, vechi adagii încărcate de gândire morală și cari fac să pătrundă raze de lumină în sumbrul atelier de forme juridice. Cu ajutorul acestor maxime, judecătorul se apleacă asupra sufletelor și scrutează conștiințele; încearcă de a face să domnească echitatea și dacă nu poate da celor drepti mai mult decât le dă legea, își recunoaște puterea de a ridica celor vinovați avantajile situațiunii juridice pe care au crezut că au dobândit-o”¹²⁾.

Admirabil pasagiu care spulberă definitiv nejustificatele îndoești ale prea îndrăgostiților de pravili și conferă justiției adevăratul ei rol, întronând-o în locul cuvenit.

De altmintealea Justiția, în opera ei constructivă, are îndatorirea să ție seamă de evoluția dreptului pozitiv, în genere, și dacă în codul nostru civil ca și în cel francez nu găsim nicio dispoziție care să consacre maxima tradițională, codurile streine și chiar cele mai recente, admit în mod larg că repetiția unei prestații făcute în virtutea unui contract ilicit sau imoral este interzisă¹³⁾.

Jurisprudența italiană și cea belgiană admit deopotrivă regula¹⁴⁾.

Să fie însă exact că noțiunea de turpitudine conținută în adagiul *nemo auditur* e atât de nelămurită încât determinarea întinderii acestei reguli este extrem de anevoioasă și o face inaplicabilă?

O simplă părere, căci expresiunea „turpitudine” are un înțeles precis pentru cei ce vor să-l priceapă și, în tot cazul, nelămuritul sau vagul unei expresii nu poate justifica nesocotirea ei. Tot atât de vagi și de echivoce sunt expresiunile „ordine publică” și „bune moravuri”, pe cari le găsim înscrise în art. 1133 c. civ. fr. (968 c. c. rom.), dar nimeni nu s'a încumetat să susțină că justiția ar trebui să refuze pe această considerație aplicarea menționatului text.

Argumentul că accesul pretoriilor nu poate fi nimănui închis e un simplu romantism juridic, care are marele cusur de a impune justiției uneori un exces de bună voință care nu cadrează cu demnitatea ei.

Și tot atât de surprinzătoare e întrebarea pe care și-a pus-o profesorul Perreau, dacă într-o bună justiție

nu trebuiesc restituite sumele sau lucrurile deținute fără titlu. Mai întâi, sumele sau lucrurile remise în virtutea unui contract care are o cauză ilicită sau imorală, nu sunt deținute fără titlu. Titlul deținerii îl constituie contractul ilicit sau imoral, ceea ce vom demonstra pe larg, când vom examina argumentul lit: f) al sistemului pe care-l combatem.

În al doilea rând, o bună justiție nu poate fi decât aceea care se reazimă pe moralitate.

Morala, după înțeleapta reflecție a lui Nordau, îmbrățișează viața exterioară, ca și cea interioară, a omului și supraveghează dispozițiile spiritului său, cauză a actelor sale, ca și actele înseși.

Morala este lucrul primordial, dreptul derivă din ea. Dreptul justifică pretenția sa la respect prin originea lui morală. Un drept, care ar fi în contradicție cu morala, care ar fi direct imoral, n'ar putea să se impue și să se mențină oricât de teribile ar fi amenințările pe cari le-ar edicta.

În dreptul public, ca și în dreptul corecțional și cel privat, veacul al XVIII a avut tendința de a funda drepturile particulare pe principiile generale de moralitate și de a stabili prin legi că acestea derivă din celelalte.

Într-o altă ordine de idei, se poate afirma că: „dreptul și moravurile au tendință naturală să se apropie cât mai mult, să se îngemâneze pe deasupra frontierele lor slab indicate.

Cu cât uniunea lor e mai strânsă, cu atât mai mare e moralitatea unei societăți”.

Dacă un atare ideal e însă greu de atins „tot ce se poate nădăjdui și dori este ca legea să fie pătrunsă cu totul de moralitate și să conțină cât mai multă”.

Legea este și trebuie să fie forma concretă a dreptului și dreptul este partea desprinsă și cristalizată, partea materială a moralei¹⁵⁾.

La lumina acestor sănătoase și incontestabile principii, nu se poate concepe o justiție care să-și transforme sanctuarele în tarabe, pentru distribuirea de drepturi ilicitului și imoralității.

Refuzul acțiunii în justiție în asemenea împrejurări, poate fi el socotit că ar avea drept rezultat sancționarea unei situații pe nedrept dobândite, că ar constitui o violare a regulilor justiției distributive?

Se pretinde că se face apel la o idee morală pentru combaterea unei reguli fondate pe morală. Răspunsul la această obiecțiune îl dă cu precizie d-l Ripert: legiuitorul sau judecătorul nu se poate lăuda că pedepsește pe toți vinovații; există învoeli imorale cari scapă cenzurii lor.

Într-o turpitudine comună, cu atât mai rău pentru acela care are nevoie de a recurge la justiție. Celalt nu e mai puțin culpabil, dar n'ai ce să-i refuzi pentru că nu cere nimic. S'ar părea că regula *nemo auditur* e de o moralitate îndoelnică din moment ce lasă pe contractanți să se răfuiească între ei. Dar cel mai bun mijloc de a împiedica actele imorale nu este acela de a le exclude din viața juridică? Decizia Curții din Caen din 29 Iulie 1874, pe care am citat-o (supra nr. 8, nota 9) scoate foarte bine în evidență caracterul preventiv al regulii:

„Refuzându-se acelor cari au participat la aseme-

11) Ripert, La règle morale dans les obligations civiles, nr...

12) Ripert, La règle morale dans les obligations civiles, nr. 159, pag. 277.

13) Codul elvețian al obligațiilor, art. 66; Codul civil german, art. 817; Codul austriac, art. 1874; Codul spaniol, art. 1305; Codul portughez, art. 692.

14) Cas. Belge. 4 Iunie 1903 (Pas. Belge, 1903, I, 276).

15) Max Nordau, La Biologie de l'Ethique, pag. 97, 100, 107, 108 și 113. Paris, Alcan, 1930.

nea convenții orice acces înaintea tribunalelor, fie că ar voi să obțină o executare, o reziliere sau o repetiție, sau vreo altă soluție, sunt lăsați la discreția lor, sunt abandonați, fără niciun recurs, consecințelor incorectitudinii și turpitudinilor reciproce; li se ridică orice securitate și cei mai mulți dintre aceia cari ar fi ispitiți să încheie asemenea contracte, *sunt împiedicați de teama pierderilor pecuniare*".

Cine ar putea să tăgăduiască temeinicia acestor considerațiuni de o înaltă moralitate, în perfectă concordanță cu ideea de justiție, de adevărată și *bună justiție*, căci bună justiție e numai aceea care prin exemplaritate tinde să împiedice abjecțiunile și fără-de-legile. În adevăr, reprezentarea perspectivei de a nu putea obține judecătorește restituirea sumelor plătite sau lucrurilor remise, în virtutea unei convențiuni ilicite e de natură să întărească *inhibiția individului instinctiv*, care e gata să săvârșească o faptă rea și *ii îngăduie să învingă impulsivitatea imorală*.

Iată de ce intervenția judecătorului în domeniul vag și nelimitat, care înspăimântă pe partizanii primului sistem e o intervenție ce cadrează perfect cu rolul pe care acesta îl are, ca slujitor al unei instituții eminamente morală și moralizatoare.

Iată de ce bariera menită să oprească turpitudinea la ușa sanctuarelor justiției apare ca o binefăcătoare stavilă, efectul *preventiv* al interdicției fiind incontestabil și de preferat celui *passé-partout* pe care romantismul juridic vrea să-l încredințeze mâinilor impure ale ignominiei pentru a pătrunde impertinentă, în pretorii și a redobândi, cu ajutorul justiției, bunuri pierdute pe căile rătăcirii și infamiei.

Cine ar putea pretinde că o societate, în care viața nu este desaxată, în folosul căreia puterea judecătorească a fost instituită, are interes să transforme turpitudinea membrilor săi într-o lampă a lui Aladin, destinată să deschidă nedemnității porțile Sezemului judiciar, ce trebuiesc să-i rămână pentru totdeauna închise? Ticăloșii să se răfuiască între dânsii.

Dacă doi apași s'au înșelat între ei, cu prilejul împărțirii unei prăzi, justiția să le stea la dispoziție pentru a soluționa un asemenea diferend?

Partizanii primului sistem cad într-o profundă eroare când presupun că acțiunea în repetiție, face să înceteze o situație contrară ordinei publice și că prin ea se tinde la ștergerea actului imoral.

Acțiunea în repetiție, departe de a face să înceteze o situație contrară ordinei publice și de a șterge actul imoral, turbură, dimpotrivă, și mai mult această ordine și are ca rezultat valorificarea unui drept ce derivă din actul imoral. Acțiunea în repetiție are darul de a desfășura înaintea justiției, *pentru a le încuraja*, activități nocive ce se cuvine să fie ignorate. Pe când din indiferența colectivității față de asemenea activități se desprinde învățământul moralizator și *preventiv*, de netăgăduită utilitate socială, că învoelile contrare legilor, ordinei publice și bunelor moravuri nu pot constitui titluri creeatoare de drepturi. Un act contrariu dreptului, spune *Duguît* (Tr. Dr. Const. I. § 19 pag. 156 și urm. ed. II-a) nu poate să dea naștere unui drept. Și mai avem de opus sistemului pe care îl combatem justa obiecțiune a d-lui Ripert. Ca de obicei când se desfășoară înaintea judecătorilor acțiuni rușinoase, *este pentru a fi solicitați să le pedepsească sau să le vestească*. Și este cu totul altceva să le im-

pui magistratului *pentru a face să isvorască din ele un drept*.

Era exclus ca jurisprudența franceză să nesocotească aceste puternice argumente cari dau o strălucire aureolii ce nădăruiește mândra frunte a universalei Themise. Din complexul acestei jurisprudențe reiese clar că ea admite sau refuză repetiția, *după cum din acțiune se desprinde sau nu imoralitatea reclamantului*.

Dacă reclamantul nu-și poate formula acțiunea decât invocând actul imoral pe care a voit să-l îndeplinească și să-l facă să fie îndeplinit, judecătorul îi interzice să se prevaleze de dreptul său.

D-l Ripert recunoaște că există oarecare arbitrar într-o atare propoziție; dar acest arbitrar provine în mod necesar din aceea că suntem în prezența unui conflict între legea civilă și regula morală.

Legea civilă autoriză repetiția lucrului nedatorat. Morala o interzice, când plata e atât de rușinoasă încât nu-ți poți fi îngăduit să mărturisești această rușine pentru a apăra un interes pecuniar.

Se ridică așa dar unei persoane un drept pe care în mod normal l-ar avea, *pe considerația pur subiectivă că este nedemnă de a-l exercita*.

Și atunci când se afirmă *teoria abuzului de drept* e pur și simplu absurd că regula *nemo auditur* să fie înlăturată din pretorii.

În adevăr, după judicioasa opinie a d-lui Ripert, există o înrudire sigură între această teorie și aceea a abuzului de drept, pentru că în ambele cazuri exercițiul dreptului este retras, ca urmare a *nedemnității morale* a aceluia care-l exercită. Și acest examen al nedemnității reclamantului trebuind să fie făcut în fiecare caz, devin explicabile diferitele contradicții înfățișate de jurisprudență.

În sfârșit, tot atât de nefundat este și argumentul ultim la care au recurs partizanii primului sistem spre a justifica acțiunea în repetiție, — și anume că această acțiune ar avea ca temei juridic nu contractul ci *plata lucrului nedatorat*, a cărei restituire o legitimează art. 1376 și urm. c. c. fr. (992 c. c. rom.) — texte cari nu sunt poate decât aplicația principiului *că nimeni nu se poate îmbogăți în paguba altuia*.

Acțiunea născută din contract fiind închisă, ar rămâne, conform acestei păreri, acțiunea extra-contractuală *de in rem verso* pentru a se reclama ceea ce a trecut dintr'un patrimoniu în altul.

Această obiecțiune, după d-l Ripert are în ea ceva exact. Dacă reclamantul intenționează o acțiune care nu presupune o cunoștință a judecătorului despre contractul imoral, ea trebuie admisă. De pildă locatorul unei case de toleranță, care nu se poate servi de acțiunea contractuală pentru a expulza pe locatarul său, conservă revendicarea ¹⁶⁾. Tot astfel autorul unei daune care a plătit totul poate să se îndrepte în contra coautorilor, bazându-se pe plata pe care a făcut-o pentru altul.

Și tot așa se poate explica, după d-sa, decizia Curții franceze (ch. de req.) din 21 Martie 1910, care a acordat trasului care a plătit un efect de complot un recurs în contra trăgătorului.

16) Cu privire la această problemă vezi lucrarea noastră *Contractul de locațiune și casele de toleranță*, citată supra nota 4, unde am demonstrat că în țările în cari prostituția este reglementată, ilicitatea devine irelevantă.

Cu toate acestea însă, observă același autor; în majoritatea cazurilor nu se poate separa, cum susțin comentatorii citați *supra* (nota 7), plata efectuată de contractul care a dat naștere acestei plăți; căci pentru ca să existe acțiune *de in rem verso*, trebuie ca plata să fie *fără cauză*.

Or în cazurile ce ne preocupă există o cauză, dar imorală. Dacă acțiunea *de in rem verso* ar fi posibilă, exercitiul acestei acțiuni s'ar izbi de același obstacol: reclamantul, obligat să arăte de ce a plătit, ar trebui să se prevaleze de actul imoral sau ilicit pe care l'a încheiat și judecătorul ar refuza să-l asculte.

II. — Din toate cele ce preced rezultă, neîndoios, că toate argumentele invocate în sprijinul primului sistem, sunt netemeinice.

Pentru soluționarea unei probleme atât de importante și delicate ca aceea de care ne ocupăm, simpla exegeză a unor texte lacunare de lege nu este suficientă, comentatorul trebuie să îmbrățișeze în raționamentul său orizontul larg al principiilor de ordin filosofic, juridic și social din cari a isvorit spiritul creator al instituțiunii menită să distribuie justiția într'un Stat bine organizat, conștient de îndatoririle lui față de colectivitate.

Nesocotirea acestor principii, meschina preocupare de a pune în slujba nedemnității un organism social fundamental, ca justiția, pentru a încuraja astfel activitățile ilicite, atunci când aceste activități n'ar trebui să iasă din pretorii decât purtând stigmatul sancțiunii penale.

O atare doctrină ce sfidează bunul simț elementar, scoate instituția din orbita morală în care trebuie să rămână neclintită, și atrage după sine o diminuare a prestigiului de care această instituție are absolută nevoie să se bucure; căci, justiție fără prestigiu și fără moralitate nu se poate concepe.

De aceea, pentru noi, nici umbră de îndoială nu există că regula *nemo auditur* se impune în normativul judiciar ca un imperativ categoric, menit să asaneze atmosfera acestui important for, de unde iriază exemplaritatea și regulile de conduită ale colectivității.

Se va ști, datorită riguroasei aplicări a acestui adagiu, că, ilicitul nu poate pătrunde în sanctuarele justiției decât pentru a fi reprimat. Și că prestațiile efectuate în virtutea unor învoeli culpabile rămân definitiv pierdute pentru contractant și că sunt susceptibile de confiscare, astfel cum se prevede în oarecare coduri streine.

O singură excepție dela regulă s'ar putea admite, aceea preconizată de partizanii celui de al treilea sistem, în cazurile în cari s'ar constata că reclamantul a ignorat complet scopul imoral al convențiunii. Dar aceste cazuri sunt atât de rare, aproape inexistente.

(va urma)

I. GR. PERIETEANU

GRADAȚIILE MAGISTRAȚILOR

În noianul de preocupări ale legiuitorului actual se pare că starea precară a salarizării magistraturei a început să formeze obiectul unei atențiuni pe care ne vom sili să o schițăm cu toată obiectivitatea și numai pe baza informațiilor reduse apărute în ziare.

„Curentul“ din 13 Februarie a. c. aduce știrea, îngrijitoare pentru tânăra magistratură, a soluțiunei la care s'a oprit comisiunea îndrituită a stabili noile norme de gradații ce urmează a fi legiferate.

Noul proiect prevede că magistrații dela judecătorii și cei dela tribunale nu vor mai fi înaintați pe loc la gradele de președinte și consilier; în schimb vor primi pe viitor, indiferent de timpul cel-l mai au de servit în magistratură, numai două gradații fixe, de câte 1.400 lei. Deci, în cel mai fericit caz, cel ce va beneficia de ambele gradații nu va atinge decât salariul actual al președintelui de tribunal. Se mai prevede că magistrații înaintați pe loc la gradul de președinte vor primi o singură gradație de 1.400 lei, ajungându-se prin acest sistem la o înrăutățire a situațiunei magistraților care din cauza legilor excepționale nu au putut fi înaintați pe loc, în timp ce colegii lor mai vechi să realizeze un beneficiu ce celorlalți le este refuzat.

Iată cum printr'un simplu joc al gradațiilor se suprimă o treaptă de salarizare nădăjduită de marea majoritate a magistraților, sortiți să nu poată depăși scaunul primei instanțe prin însăși imposibilitatea care rezultă din numărul restrâns al locurilor vacante și se stabilește o inegalitate de tratament nejustificată, între magistrații acelorași instanțe.

E drept că proiectul cuprinde, în altă privință și în vecinătatea amputării salariilor micilor magistrați, un spirit binevoitor pe care însă l-am dori generalizat, pentru că în definitiv toți avem nevoi identice de îndurat, la toți procesul de conștiință fiind la fel de turburător și tășnit din complexul vieții de toate zilele în care spiritul se vrea eliberat de aceeași povară a supremației materiale.

Observațiunile de mai sus conțin pe lângă amărăciune și o neliniște. Magistratul oricare ar fi el nu se va lăsa niciodată înfrânt de jugul greutăților materiale și nu va pune în balanța judecăței sale alte criterii decât cele ale dreptăței proprii zise. Dar un magistrat strâmtorat în timpul carierei și cu perspectiva unei pensii de foame va mai inspira celui chemat în fața sa întreaga încredere a omului degajat de griji?

Suspiciunea va fi cu atât mai nedreaptă cu cât resemnarea judecătorului va fi mai dâră.

Bănuiala criminală va înflori în critica celui ce a pierdut procesul iar calomnia generalizată va coborî negura și peste această bravă legiune de practicieni ai obiectivității și dreptăței.

AL. KOSTACHI
Magistrat

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE S. U.

Audiența dela 16 Ianuarie 1936

Președinția d-lui D. VOLANSCHI Prim-Președinte
Casa Centrală a Asigurărilor Sociale cu Regia Aut. P. T. T.
Decizia nr. 4 Dosar nr. 98/935

Neconstituționalitate Administrații publice. Litigii între ele. Nu sunt litigii propriu zise. Rezolvarea lor de către consiliul superior al avocaturii Statului. Dispoziție prohibitivă a legii. Justificare. Art. 33 alin. d din legea organizării corpului de avocați publici. Art. 12 și 17 din Constituție.

Dispozițiunea prohibitivă din art. 33 alin. d din legea corpului de avocați publici din 9 Mai 1933, cu privire la procesele pe calea dreptului comun dintre admi-

nistrațiile publice, își are justificarea în faptul că aceste administrații, sub diversele lor denumiri, nu reprezintă în ultimă analiză decât Statul și că un proces angajat între ele nu ar fi în realitate decât un proces pe care Statul l-ar purta cu sine însuși.

Deci, un asemenea diferend fiind lipsit de caracterul unui litigiu propriu zis, în care totdeauna se semnalează existența a două interese contrarii reale, pentru a căror rezolvare este necesară intervențiunea unei jurisdicții puse de lege deopotrivă la îndemâna tuturor justițiabililor, dispozițiunea de lege sus indicată nu violează art. 12 din Constituție, care prevede că nimeni nu poate fi sustras în contra voinței sale dela judecătorii ce-i da legea, și nici art. 17 din Constituție, cu care nu are nicio legătură.

Curtea.

Asupra chestiunii constituționalității art. 33 alin. d din legea pentru organizarea corpului de avocați publici din 9 Mai 1933:

Având în vedere actele dela dosar, din cari se constată că reclamanta, Casa Centrală a Asigurărilor Sociale, a chemat în judecată înaintea Tribunalului Ilfov s II-a com., pe Regia Autonomă P. T. T. prin reprezentanții săi legali, pentru a fi condamnată la plata sumei de lei 50.000:

Că părțile, prin întâmpinare, a invocat art. 33 alin. d din legea de organizare a avocaților publici, conform căruia litigiile dintre administrațiile publice se judecă de Consiliul superior al avocaturii Statului;

Că față de această apărare, în ședința tribunalului dela 11 Aprilie 1935, reclamanta a invocat neconstituționalitatea sus menționatului text, iar partea adversă consimțind, tribunalul a suspendat judecarea procesului și a dispus trimiterea chestiunii neconstituționalității în cercetarea Secțiunilor Unite ale acestei Înalte Curți;

Văzând motivele de neconstituționalitate formulate astfel:

Vioarea a t. 12 și 17 din Constituție. Neconstituționalitatea art. 33 alin. d din legea pentru organizarea corpului de avocați publici.

Constituția prevede că nimeni nu poate fi sustras în contra voinței sale dela judecătorii ce-i da legea și implicit că nimeni nu poate fi lipsit de judecătorii.

Art. 33 al legii pentru organizarea corpului de avocați publici prevede pe de o parte că nicio administrație publică nu poate intenta proces alteia, iar pe de altă parte, nu dă Consiliului Superior al Avocaturii Statului decât posibilitatea avizării asupra modalităților de stingere definitivă a litigiilor între serviciile publice.

Cu alte cuvinte se suprimă posibilitatea de judecată a serviciilor publice între ele pe căile de drept comun, iar pe de altă parte, nu se instituie nicio jurisdicție menită a soluționa asemenea litigii, așa încât acest text violează textul constituțional, răpind unei persoane posibilitatea de a-și valorifica drepturile în justiție, mai cu seamă că ambele părți în proces au personalitate juridică și autonomie (art. 61 și 77 din legea unificării asigurărilor sociale și art. 3 din legea pentru crearea regiei autonome P. T. T. (3 August 1929).

Având în vedere că prin aceste motive, recurenta susține că art. 33 sus arătat violează art. 12 și 17 din Constituție, întrucât el suprimă posibilitatea de judecată a serviciilor publice între ele, pe căile de drept

comun, iar, pe de altă parte, nu se instituie nicio jurisdicție menită a soluționa asemenea litigii;

Considerând că, în conformitate cu art. 33 alin. d din legea pentru organizarea corpului de avocați publici din 9 Mai 1933, Consiliul superior al Avocaturii Statului are în căderea sa, printre alte atribuțiuni, și pe aceea de a rezolva litigiile dintre diversele ministere și instituții de stat, avizând asupra modalităților de stingere definitivă a acestor litigii, nicio administrație publică neputând intenta proces alteia;

Având în vedere că, în speță, menționatul text a fost invocat de către Regia Autonomă P. T. T. în procesul intentat contra sa de Casa Centrală a Asigurărilor Sociale, ambele fiind instituțiuni publice, sub controlul Statului, reprezentat pentru cea dintâi prin Ministerul Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor, iar pentru cea de a doua prin Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale;

Considerând că dispozițiunea prohibitivă a legii cu privire la procesele pe calea dreptului comun dintre administrațiile publice, își are justificarea în aceea că aceste administrațiuni — sub diversele lor denumiri — nu reprezintă în ultimă analiză decât Statul — și că un proces angajat între ele nu ar fi în realitate decât un litigiu pe care Statul l-ar purta cu sine însuși;

Că un asemenea diferend este lipsit de caracterul unui litigiu propriu zis, în care totdeauna se semnalează existența a două interese contrarii reale, pentru a căror rezolvire este necesară intervențiunea unei jurisdicții, pusă de lege deopotrivă la îndemâna tuturor justițiabililor;

Că art. 12 din Constituție, care prevede că nimeni nu poate fi sustras în contra voinței sale dela judecătorii ce-i da legea, se referă la litigiile propriu zise, ceea ce după cum s'a arătat, nu este cazul în speță;

Că, de asemenea, art. 17 din Constituție, care, garantând dreptul de creanță, cuprinde prin aceasta și garanția căilor de judecată pentru valorificarea lui — nu are nicio aplicabilitate în speță, unde funcționarea garanției constituționale nu-și mai găsește utilitatea, de vreme ce nu este cazul unei creanțe având un creditor și un debitor deosebit, ci Statul singur întrunește în persoana sa ambele aceste calități;

Că, astfel fiind, dispozițiunea art. 33 alin. d din legea avocaților publici, care interzice administrațiilor publice de a-și intenta proces între ele, nu contravine art. 12 și 17 din Constituție — după cum susține recurenta — și prin urmare este constituțională.

Pentru aceste motive, Curtea declară constituționale dispozițiunile art. 33 alin. d din legea de organizare a avocaților publici.

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE S. II-a

Audiența dela 29 Octombrie 1935

Președinția d-lui C. G. RĂTESCU, președinte

N. Lahovari prin avocați Al. Bileiurescu și N. N. Stănescu cu Ministerul Agriculturii și Domeniilor prin avocat N. G. Marinescu

Decizia nr. 1193 Dosar nr. 5151/934

Consolidări petrolifere. Contestatiune la prima instanță. Dovezi cu acte. Valabilitate. Art. 22 din legea consolidărilor petrolifere. Oralitatea instanței. Modificarea unei contestații înăuntrul termenului de judecată. Dacă constituie o cerere nouă. Art. 327 pr. civ. Proprietar expropriat de legea agrară. Dacă mai conservă vreun drept până la consemnarea prețului de expropriere. Art. 2 din legea pentru reforma agrară din 1921

și decretul-lege nr. 3697 din 1918. Proprietar aparent sub imperiul legii din 1921. Exproprierea subsolului petrolifer în baza art. 24 din legea agrară. Dacă mai subsistă proprietatea aparentă după expropriere. Soluție negativă. Art. 32 din legea consolidărilor petrolifere.

1. — După art. 22 al legii pentru consolidările petrolifere, dreptul de a face contestațiune îl au atât concesionarii, cât și proprietarii terenurilor concesionate, iar obiectul unei asemenea contestațiuni nu poate fi decât respingerea în tot sau în parte a cererii concesionarului.

În asemenea condițiuni, indiferent de actele depuse la Curte de către contestatoarea Casă Centrală a Improprietății și cari nu au servit decât ca să se fixeze învînderea drepturilor Statului, întru cât obiectul contestațiunii, astfel cum a fost desemnat și precizat prin declarațiunile părții în instanță, corespunde prevederilor art. 22, fiindcă soluțiunea Curții de fond când a respins finele de neprimire ridicat de recurent, se menține pe această considerațiune, devine inutil a se mai cerceta cum a procedat Curtea în admiterea dovezii cu acte, cerute de Cassa Centrală de Improprietăți.

2. — Legea agrară din 1921 și decretul-lege din 1918 formând un tot și neconstituind cauze juridice distincte, invocarea oral de noi motive de către contestatoare nu calcă nici principiul oralității debaterilor, nici nu constituie o modificare a contestațiunii și nici nu contravine art. 327 pr. civ. care interzice o cerere nouă în apel. Chiar dacă Curtea nu s'a pronunțat asupra acestui mijloc de apărare al recurrentului, omisiunea nu este esențială.

3. — Conform art. 2 din legea pentru reforma agrară din 17 Iulie 1921, pământul expropriat și accesoriile pe baza decretului nr. 3697 din 1918, este definitiv expropriat, iar Statul este considerat proprietar al pământului expropriat dela data de 15 Decembrie 1918.

Neplata prețului exproprierii nu poate constitui un argument în sensul conservării dreptului de proprietate al concedentului.

Prin urmare proprietarul concesionând la 5 August 1921, moșia sa, concedentului, a dispus de un drept care eșise din patrimoniul său și Curtea hotărînd astfel nu a violat niciun text din legea agrară.

4. — Din termenii art. 32 din legea consolidărilor petrolifere, rezultă că prin derogare dela principiul *nemo plus juris...* s'a admis ca valabilă chiar o concesiune obținută dela posesorul de fapt al terenului, dacă acesta are calitatea de proprietar aparent la data contractării. Stabilirea acestei calități aparține instanței de consolidare care va decide în mod suveran, ținând seamă de diverse împrejurări: stăpânirea, plata impozitelor, credința vecinilor, uzul făcut de proprietar, etc.

Curtea,

Asupra recursului introdus de Nicolae Lahovary împotriva deciziunii cu nr. 34 din 1934 a Curții de Apel Iași s. I-a, dată în proces cu Ministerul Agriculturii și Domeniilor:

Având în vedere că se constată din cuprinsul acestei deciziuni și din jurnalele premergătoare, că prin contractul încheiat la 5 August 1921 Mihail G. Cantacuzino, proprietarul moșiei Florești-Cap Roșu din jud. Prahova, concesionează recurentului Nicolae Lahovary o parte din subsolul acestei moșii, în întindere de 606 ha. și 6670 m. p pentru exploatare de petrol și alte bituminoase; că recurentul, prin petiția din 20

Octombrie 1931, cerând Tribunalului Prahova consolidarea dreptului său de concesiune, în contra acestei cereri — la 24 Februarie 1922 — a introdus contestație Casa Centrală a Cooperăției și Improprietății pe motivul că, potrivit art. 19 d'n Constituție și art. 24 al legii agrare din 17 Iulie 1921, subsolul moșiei în chestiune rămâne Statului prin expropriere și întru cât operațiunile de executarea menționatei legi nu erau încă desăvârșite, se conchidea prin contestație ca să nu se aprobe consolidarea cerută fiindcă terenurile luate în concesiune, potrivit art. 3 din aceeași lege, erau lovite de indisponibilitate până la terminarea definitivă a exproprierii;

Că în ziua de 25 Februarie 1922, fixată pentru judecarea cererii de consolidare, obiectându-se din partea concesionarului N. Lahovary că, pe de o parte, Casa Centrală nu avea calitate să se opună la admiterea acestei cereri, iar pe de alta, că era vorba de o contestație de principiu, inadmisibilă după lege, reprezentantul contestatoarei a răspuns, declarând că în virtutea delegațiunii ce are, „completează contestația în sensul că cere să se scoată din consolidare terenul expropriat în baza vechei legi”, înțelegându-se prin lege decretul nr. 3.697 din 15 Decembrie 1918;

Că prima obiecțiune a fost găsită întemeiată și în consecință comisiunea de consolidare prin sentința cu nr. 48 d'n 1922, respinge ca fără calitate contestațiunea făcută de Casa Centrală a Improprietății și consolidează dreptul de concesiune al lui N. Lahovary asupra unei întinderi de 601 ha. 9.976 m. p. soluțiune confirmată de Curtea de Apel din București s. IV-a prin deciziunea cu nr. 307 din 1922;

Că această deciziune fiind atacată cu recurs de Casa Centrală, Înalta Curte a admis recursul și casând, prin deciziunea cu nr. 378 din 1923 a dispus trimiterea dosarului la Curtea de Apel d'n Iași, pentru judecarea din nou a apelului făcut de contestatoare;

Că înaintea Curții de trimitere s'a susținut din partea concesionarului același fine de neprimire, anume că apelanta Casa Centrală tinzând prin contestația sa la respingerea cererii de consolidare pe considerațiunea că operațiunile de expropriere sunt în curs, o asemenea contestație este numai de principiu, lipsită de obiect și ca atare inadmisibilă; că, în ce privește fondul contestațiunii și apelul Casei Centrale sunt neîntemeiate întru cât concedentul Mihail G. Cantacuzino era proprietarul real al moșiei Florești și în orice caz, el avea calitatea de proprietar aparent, suficientă pentru a acorda o concesiune valabilă, în conformitate cu art. 32 din legea consolidărilor petrolifere;

Că, statuând asupra celor de mai sus, Curtea de apel găsește că, din contră, contestațiunea Casei Centrale are un obiect bine precizat, consistând în scoaterea dela consolidare a unei suprafețe de 238 ha. și 4331 m. p. din moșia concesionată, astfel că respinge finele de neprimire ridicat de N. Lahovary, iar în fond motivează că dreptul de proprietate a acelei moșii trecuse în patrimoniul Statului, în baza art. 2 și 24 din legea agrară, care este anterioară actului de concesiune intervenit între părți, așa dar existând un proprietar cunoscut altul decât concedentul, justificarea concesiunii nu se putea face pe baza proprietății aparente, deoarece trebuie preferat adevăratul proprietar în cazul când acesta își dovedește dreptul său pe calea contestației la consolidare, ca în specie;

Că, de altfel, chiar dacă dreptul Statului ar fi discutabil, Curtea arată că încă nu se poate vorbi de o concesiune valabilă sprijinită pe calitatea de proprietar aparent a concedentului Mihail G. Cantacuzino, d'n cauza lipsei elementelor de fapt necesare pentru existența proprietății aparente, așa încât pentru toate aceste considerațiuni, prin decizia cu nr. 34 din 1934, Curtea de Apel din Iași s. I-a admite ca fundat apelul și contestațiunea Casei Centrale — și scoate dela

consolidare suprafața de 201 ha, 4331 m. p. din moșia concesionată lui N. Lahovary;

Că, în contra deciziei de mai sus concesionarul a declarat recursul de față, în susținerea căruia a formulat patru motive de casare.

Având în vedere că prin motivul I de casare se impută Curții de către concesionarul N. Lahovary nemotivare, omisiune esențială și violare de lege, preținzându-se că instanța nu motivează admiterea dovezii cu acte propusă de contestatoare, nu se pronunță asupra obiecțiunii recurentului privitoare la lipsa de obiect a contestațiunii și la inutilitatea probatorului și, afară de aceasta, socotește valabilă depunerea actelor în chestiune făcută chiar în ziua judecătorești, contrar dispozițiilor art. 16 și 39 din legea de accelerare.

Considerând că aceste critici sunt în strânsă corelațiune cu apărarea făcută de recurent la Curtea de fond, când a susținut inadmisibilitatea contestațiunii din cauza lipsei unui obiect precis, acest obiect — afirmă recurentul — fiind stabilit abia prin actele depuse de contestatoare; că, în această situațiune, discutarea chestiunilor de mai sus prezintă interes numai dacă într'adevăr, Curtea s'a bazat pe acele acte pentru determinarea obiectului contestațiunii și dacă existența acestui obiect nu rezultă din celelalte constatări ale Curții;

Considerând că art. 18 din legea pentru consolidările petrolifere prevede că toți cei ce pretind vreun drept asupra terenului concesionat pot să-și formuleze pretențiunile prin **contestațiuni** adresate președintelui tribunalului respectiv în termenul prevăzut de art. 22;

Că din art. 22 al aceleiași legi rezultă că, în materie de consolidare, dreptul de a face contestațiune îl au atât concesionarii cât și proprietarii terenurilor concesionate, iar obiectul unor asemenea contestațiuni nu poate fi decât respingerea în tot sau în parte a cererii concesionarului, adică a se sustrage consolidării o porțiune sau chiar totalitatea terenului concesionat, în măsura în care consolidarea cerută poate vătăma drepturile unui alt concesionar sau însuși dreptul de proprietate al contestatorului;

Considerând că deși este exact că, în forma ei inițială, contestațiunea introdusă de Casa Centrală a Improprietății, bazată pe dispozițiunile art. 3 din legea agrară privitoare la indisponibilitatea pământurilor supuse exproprierii, nu menționează existența dreptului de proprietate deja trecut în patrimoniul Statului expropriator în virtutea art. 2 din aceeași lege, drept de natură să justifice opunerea Casei Centrale la cererea de consolidare, nu este mai puțin adevărat că, după cum s'a arătat mai sus, întru cât ulterior și anume chiar a doua zi după depunerea contestațiunii reprezentantul Casei Centrale a declarat cu ocazia debaterilor înaintea comisiei județene, că completează contestația în sensul că cere să se scoată din consolidare terenul expropriat în baza vechei legi în această situațiune Curtea a fost autorizată să constate, prin jurnalul nr. 6916 bis din 1932, că obiectul contestațiunii fusese astfel precizat încă dela prima instanță — în sensul de a se exclude pământul expropriat concedentului în baza decretului nr. 3697 din 1918 — această în conformitate cu concluziunile orale ale contestatoarei consemnate în hotărârea nr. 48 din 1922 a Comisiunii județene Prahova și prin care a cerut formal respingerea consolidării și păstrarea drepturilor Statului, cu alte cuvinte respectarea dreptului de proprietate dobândit de Stat asupra moșiei concesionate încă dela 15 Decembrie 1918, conform art. 2 din legea agrară;

Că, în asemenea condițiuni, indiferent de actele depuse la Curte de către contestatoare și cari nu au servit decât ca să se fixeze întinderea drepturilor Statului, întru cât obiectul contestațiunii, astfel cum a fost desemnat și precizat prin declarațiunile părții în instanță, corespunde prevederilor art. 22 din

legea consolidărilor petrolifere, urmează că soluțiunea Curții când a respins finele de neprimire ridicat de recurentul N. Lahovary menținându-se pe această considerațiune, devine inutil a se mai cerceta modul cum a procedat Curtea în admiterea dovezii cu acte, cerută de apelanta Casa Centrală, deci motivul I de casare se înlătură ca nefondat.

Având în vedere că prin al doilea motiv de casare recurentul N. Lahovary pretinde că soluțiunea dată de Curte cu privire la chestiunea lipsei de obiect a contestațiunii Casei Centrale, mai este criticabilă și pentru următoarele considerațiuni :

1) Că deși sus numitul a arătat la fond că mandatarul Statului nu avea dreptul să modifice contestația, așa cum fusese redactată în scris, Curtea de apel nu se ocupă de această obiecțiune a sa, săvârșind astfel o omisiune esențială;

2) Că în același timp Curtea violează art. 22 din legea consolidărilor și face o greșită aplicațiune a principiului oralității debaterilor, prin faptul că a dat curs unei contestațiuni orale și în orice caz a admis ca o contestațiune să poată fi modificată după începerea debaterilor, contrar textului citat mai sus;

3) Că, cu toată modificarea orală a contestațiunii, prin apelul scris, contestatoarea a revenit la forma neprecisă dela prima instanță — în sensul că nu mai cere scoaterea dela consolidare a terenurilor expropriate prin decretul nr. 3697 din 1918 — și totuși Curtea îi admite apelul și scoate dela consolidare aceste terenuri pe baza declarațiunii făcute în ședința dela 8 Octombrie 1929 de avocatul Statului; că o asemenea procedare violează în primul rând dispozițiunile legii de accelerare cari nu admit complectarea apelului decât prin cerere scrisă, apoi art. 327 pr. civ. după care cererile noi nu sunt permise în apel, și constituie totodată o lipsă de bază legală întru cât temeiul opunerei Statului la consolidare era legea agrară din 1921 și nu decretul din 1918 pe care l-a avut Curtea în vedere; că, de asemenea, pe lângă contradicțiunea în care cade arătând că Statul se opune la consolidare în baza legii agrare pentru niste terenuri expropriate în baza decretului citat, Curtea omite să se pronunțe asupra obiecțiunii recurentului că proba cu acte a fost admisă contestatoarei ca să dovedească exproprieria făcută prin legea agrară și nu aceea despre care se ocupă menționatul decret, ceea ce constituie nemotivare și omisiune esențială; că, în sfârșit, Curtea de apel, ca instanță de trimitere, nu putea decât să judece apelul așa cum era formulat în scris, fără nicio modificare ulterioară, astfel că și din acest punct de vedere decizia sa este viciată ca și jurnalul din 8 Octombrie 1929 dat cu nemotivare și omisiune esențială, după cum se demonstrează în partea finală a motivului;

Considerând că toate criticele de mai sus sunt nefondate; că, într'adevăr, cele dela punctele 1 și 2 sunt bazate pe afirmațiunea eronată că declarațiunea făcută înaintea comisiei de primă instanță în ședința dela 25 Februarie 1922 de către avocatul Casei Centrale a Improprietății, echivalează cu o modificare adusă obiectului contestațiunii, când în realitate acest obiect fusese numai precizat prin concluziunile puse de mandatarul contestatoarei cu ocaziunea debaterilor, deci nefiind vorba de o contestațiune nouă și nici măcar de o contestație modificată în înțelesul legal al cuvântului, Curtea nu a putut comite niciuna din nulitățile ce i se impută din acest punct de vedere;

Considerând că, în ce privește susținerile dela punctul 3 este exact că prin jurnalul din 22 Decembrie 1932 Curtea, după ce stabilește că obiectul contestațiunii făcute de Casa Centrală fusese precizat încă dela prima instanță, adaugă că deși în apelul ei scris contestatoarea revine la impreciziunea dela început — când prin petiția de contestațiune invoca pur și

simplu indisponibilitatea terenurilor expropriabile, potrivit art. 3 din legea agrară — această revenire rămâne însă inoperantă prin faptul că la primul termen cu procedura completă — 8 Octombrie 1929 — reprezentantul Statului a precizat din nou că **Statul se opune la consolidare pe baza drepturilor rezultate din legea agrară** și a cerut să i se admită dovada acestor drepturi, completare pe care instanța de fond a găsit-o admisibilă pe temeiul art. 61 și 37 din legea accelerării judecăților, motivând că întru cât recurentul ca intimat în apel — nu a cerut comunicarea acestei completări a apelului, se deduce că a înțeles să ia cunoștință de ea în instanță;

Considerând însă că din jurnalul Curții cu data de 8 Octombrie 1929 se constată că la declarațiunea făcută de avocatul Ministerului de Agricultură și Domenii că se opune la consolidare în baza drepturilor conferite Statului de legea agrară, recurentul N. Lahovary nu a formulat nicio obiecțiune în sensul celor susținute de el la punctul 3 al motivului, ci arătând numai că e vorba de o contestațiune fără obiect și că la consolidare nu se poate veni decât cu drepturile ce le are partea în momentul contestațiunii, a cerut respingerea dilatoriului solicitat de apelanta-contestatoare pentru a dovedi cu acte suprafața expropriată;

Că de aici urmează că, în lipsa cuvenitei propuneri pe care recurentul a omis să o facă înaintea instanței de fond, el nu se mai poate plânde de violarea legii de accelerare prin faptul că s'a admis de Curte completarea apelului prin concluziuni orale puse în ședință;

Considerând că la termenul de 13 Decembrie 1932 reprezentantul Statului a cerut să se scoată dela consolidare suprafața de 238 ha. expropriată conform decretului nr. 3697 din 1918, cerere pe care recurentul N. Lahovary a combătut-o pe motiv că ea contravine dispozițiilor art. 327 pr. civ. deoarece contestația și apelul Casei Centrale se referă la terenurile expropriate de legea agrară, iar în ședință s'a susținut alte motive, ceea ce este inadmisibil potrivit textului sus menționat;

Că deși Curtea nu se pronunță asupra acestui mijloc de apărare al recurentului, omisiunea sa nu este esențială și instanța de fond nu violează art. 327 pr. civ. și nicio altă dispozițiune legală prin faptul că a primit concluziunile Statului privitoare la suprafața de moșie expropriată în baza decretului din 1918, aceasta pentru considerațiunea că ceea ce interzice art. 327 este formularea de noi cereri în apel, iar nu invocarea de noi motive și în specie nu se poate vorbi de o altă contestațiune decât cea judecată de prima instanță, întru cât legea agrară din 1921 nu a făcut decât să continue reforma începută prin decretul din 1918 și să o desăvârșească, astfel că din acest punct de vedere practic aceste dispozițiuni formează un tot și nu constituiesc cauze juridice distincte;

Că, pentru același motiv, anume că legea din 1921 și decretul din 1918 trebuiesc considerate ca o singură măsură legislativă, deciziunea Curții nu cuprinde nicio contradicțiune de natură a constitui o lipsă de bază legală atunci când, admitând contestațiunea Casei Centrale întemeiată pe dispozițiunile legii agrare, scoate dela consolidare terenurile expropriate concedentului Mihail G. Cantacuzino în virtutea decretului cu nr. 3697 din 1918;

Că, de altfel, contradicțiunea ce se pretinde este mai mult aparentă decât reală, căci de fapt legea vizată de reprezentantul Statului prin concluziunile puse în ședință dela 8 Octombrie 1929 este legea veche, expresiune care se referă tot mai la decretul amintit mai sus, ceea ce rezultă și din împrejurarea că înaintea primei instanțe completarea contestațiunii s'a făcut tot în sensul de a se scoate din consolidare terenurile expropriate în baza legii vechi, or, este indiscutabil că această denumire a fost aplicată decretului-lege din 15 Decembrie 1918 ratificat prin art. 158 din legea agrară;

Că, față de această constatare, este evident că nu există nicio omisiune esențială rezultând din împrejurarea că instanța de fond neglijează să d'scute apărarea recurentului că actele nu i-au fost admise apelantei-contestatoare decât spre a dovedi exproprierea operată de legea agrară și deci că ele ar fi trebuit înlăturate ca unele ce interesau exproprierea făcută în conformitate cu decretul despre care s'a vorbit;

Considerând că tot atât de nefundată este și susținerea recurentului relativă la excesul de putere și violarea legii săvârșită de Curte prin aceea că a admis modificarea apelului după casare, deoarece deciziunea desființată nu era dată asupra fondului, ci confirma soluțiunea primei instanțe care respinsese contestațiunea Casei Centrale pe motivul lipsei sale de calitate, prin urmare partea apelantă trebuia admisă a uza înaintea Curții de trimitere de aceleași drepturi pe cari le-ar fi avut când s'ar fi judecat pentru prima dată în apel, deci și de acela de a-și completa apelul, precizând anume legea ce servia de temei contestațiunii sale;

Că, astfel fiind și d'n moment ce, privitor la partea ultimă a motivului, s'a arătat deja că legea agrară din 17 Iulie 1921 și decretul-lege nr. 3697 din 15 Decembrie 1918 reprezintă o continuitate legislativă și că din punct de vedere juridic ele trebuiesc considerate împreună, alternativa pe care o expune recurentul nu mai prezintă interes a fi discutată, așa încât, pentru toate considerațiunile ce preced, motivul II de casare este în întregime neîntemeiat și se înlătură ca atare.

Având în vedere că, judecând în fond, Curtea de apel examinează în primul rând calitatea de proprietar real a concedentului Mihail G. Cantacuzino și după o amplă motivare, în fapt și în drept, ajunge la concluziunea că d'n moșia în litigiu o suprafață de 201 ha. și 4331 m. p. teren de cultură trecuse în proprietatea Statului înaintea chiar de data contractului de concesiune și deci că această suprafață trebuia scoasă dela consolidare.

Că recurentul concesionar N. Lahovary pretinde că soluțiunea Curții violează, prin greșită aplicațiune și interpretare, art. 2, 157 și 158 din legea agrară, art. 3, 42, 50 și 51 din decretul-lege nr. 3697 din 1918, art. 1 c. c. este dată cu exces de putere și cu lipsă de bază legală întru cât nesocotește împrejurarea că proprietatea terenurilor expropriate nu putea să treacă asupra Statului decât în schimbul consemnării prețului, or în specie prețul nefiind stabilit că s'a consemnat, Statul nu devenise proprietar mai ales că arenda se plătea de obște lui Mihail G. Cantacuzino, deci el nu avea căderea să se opună la consolidare prin contestațiunea făcută de Casa Centrală a Improprietărilor;

Considerând că art. 2 din legea pentru reforma agrară promulgată la 17 Iulie 1921 dispune categoric că, pământul expropriat și accesoriile, pe baza decretului nr. 3697 din 1918, „este definitiv expropriat... iar Statul este considerat **proprietar al pământului expropriat**, dela data de 15 Decembrie 1918”;

Considerând că, în specie, rezultă din constatările Curții și nici nu se contestă de recurent că suprafața de 201 ha. și 4331 m. p. din moșia luată în concesiune dela Mihail G. Cantacuzino fusese expropriată în conformitate cu dispozițiunile decretului nr. 3697 din 1918, în consecință acest teren devenise proprietatea Statului încă dela data acelui decret — 15 Decembrie 1918 — prin efectul art. 2 din legea agrară, de unde urmează că la 5 August 1921 concesionând moșia sa lui N. Lahovary concedentul Mihail G. Cantacuzino a dispus de un drept care nu numai că ieșise din patrimoniul său, dar era de notorietate publică că nu-i mai aparținea, deoarece transferul de proprietate se făcuse în puterea legii pe care nimeni nu este presupus că o ignorează, deci această ignoranță nu poate fi atribuită nici părților, mai ales că, tot după cons-

tațările în fapt ale Curții, prin procesul verbal din 12 Mai 1919 al Comisiunii județene se determină exact porțiunea expropriată, iar obștea chiar și intrase în folosința ei îndată după pronunțarea comisiunii de ocol, astfel că atât concedentul cât și concesionarul n'au putut avea nicio îndoială cu privire la partea din moșie dobândită de Stat prin expropriere;

Că susținerea recuzării în legătură cu neplata prețului exproprierei nu constituie un argument în sensul conservării dreptului de proprietate al concedentului fiindcă art. 158 din legea agrară declarând abrogat decretul cu nr. 3697 din 1918, dispozițiunea art. 50 din acest decret a fost și ea desființată pe aceeași dată a aparițiunii legii agrare și prin noul regim de expropriere nu numai că nu se mai condiționează drepturile Statului de formalitatea depunerii prețului, dar art. 2 socotește pe Stat ca proprietar definitiv chiar în ce privește exproprierea operată în trecut sub imperiul decretului-lege, indiferent dacă prețul a fost consemnat sau nu căci textul art. 2 nu face nicio distincțiune în această privință;

Că, tot astfel, atunci când același art. 158 declară ratificat decretul cu nr. 3697 din 1918, este neîndoios că prin această ratificare legiuitorul din 1921 a înțeles să consfințească în mod irevocabil toate operațiunile săvârșite anterior în baza acelui decret-lege fără să mai ceară vreo condițiune, scopul legii fiind tocmai să instituie un regim uniform în concordanță cu noile principii introduse în materie agrară;

Că odată ce este stabilit, după cum s'a demonstrat mai sus, că Statul avea netăgăduit calitatea de proprietar al suprafeței expropriate concedentului, concluziunea este că el era în drept să se opună la cererea de consolidare făcută de N. Lahovary și Curtea să nu admită această cerere decât pentru restul de moșie rămasă la dispoziția vechiului proprietar, iar faptul că aceasta din urmă primia arenda dela Obștea locuitorilor nu infirmă o atare concluziune într-un cât Curtea arată foarte bine că așa zisa arendă nu era în realitate decât venitul plătit de stat expropriatului pentru capitalul datorit cu titlul de despăgubire, în niciun caz neputând fi interpretată ca o recunoaștere implicită a continuării dreptului de proprietate în persoana lui Mihail G. Cantacuzino;

Că, dar, soluțiunea Curții prin care constată că dreptul de concesiune, dobândit de recurentul N. Lahovary, nu emană de la proprietarul real, într-un cât acest proprietar real era statul și nu concedentul, este justă și la adăpost de orice critică, astfel că motivul III de casare se înlătură de asemenea ca neîntemeiat.

Prin ultimul motiv de casare, recurentul caută să justifice valabilitatea concesiunii și pe calitatea de proprietar aparent al concedentului Mihail G. Cantacuzino. Însă, Curtea de Apel a găsit nefondat acest mod de a vedea, pe considerațiunea de drept, că ori de câte ori adevăratul proprietar, cum este Statul în cazul de față, face contestație la consolidare și pe această cale își stabilește dreptul său de proprietate, acest drept de adevărat proprietar trebuie să aibă preferință, altfel dispozițiunile art. 18 și 61 din legea consolidărilor nu ar mai avea niciun sens.

Că într-un cât, după opiniunea Curții de fond, prezența proprietarului legitim în instanța de consolidare are de efect să împiedice recunoașterea dreptului dobândit de concesionar, dela proprietarul aparent al terenului, urmează a vedea, dacă prin afirmațiunea pe care o face, Curtea nu comite o eroare de principiu, în dezacord cu textele și spiritul legii de consolidare.

Considerând, că pentru a garanta, în interesul superior al economiei naționale, pe concesionarii de terenuri petrolifere, în cazurile când de bună credință fiind, au tratat cu un neproprietar, legea consolidărilor petrolifere a introdus în această materie noțiunea proprietății aparente, prescîind, prin art. 32, că „Comisiunea va consolida concesiunea, când emană dela cel care trece drept proprietar”.

Că, din termenii art. 32 din legea consolidărilor petrolifere, și din desbaterile cari au avut loc la Senat cu ocaziunea votării lui, rezultă că prin derogare de la principiul de drept comun după care *nemo plus iuris*.. s'a admis ca valabilă chiar concesiunea obținută dela posesorul de fapt al terenului, dacă acesta a avut calitatea de **proprietar aparent** la data contractării; că, în ce privește stabilirea acestei calități, ea aparține instanței de consolidare care va decide în mod suveran, ținând seama de diverse împrejurări ca: stăpânirea, plata impozitelor, credința vecinilor, uzul făcut de presupusul proprietar, etc.;

Considerând, pr'n urmare, că ori de câte ori se constată că persoana care a dat concesiunea întrunește măcar o aparență de proprietate, adică stăpânește în condițiuni cari-l fac să treacă față de toată lumea drept adevărat proprietar, instanța de fond va trebui să recunoască și să confirme dreptul concesionarului de bună credință, consolidând concesiunea față de adevăratul proprietar al terenului, căruia ea îi devine opozabilă;

Că dacă prin art. 22 din lege se prevede posibilitatea pentru proprietar de a se opune pe cale de contestațiune la admiterea cererii de consolidare de aici nu rezultă că el poate obține anularea concesiunii pe simpla dovadă a dreptului său de proprietate, căci o asemenea părere ar face ca dispozițiunea art. 32 să devină cu totul inaplicabilă, desființând însăși regula că „aparentul poate da concesiunea”, după cum se exprimă ministrul susținător al legii în declarațiunile făcute la Senat;

Considerând că față de principiul stabilit mai sus, așa cum se despinde din textele și întreaga economie a legii consolidărilor petrolifere, anume că instanța special instituită pentru consolidare nu are căderea să se pronunțe cu privire la dreptul de proprietate al părților ci să hotărască numai dacă cel care a dat concesiunea trecea drept proprietar la data contractării, este evident că atunci când Curtea de fond afirmă că în conflictul dintre proprietarul real și cel aparent trebuie preferat cel dintâiu, numai fiindcă și-a dovedit dreptul său de proprietate, o asemenea afirmațiune este greșită fiindcă vine în contradicțiune nu numai cu textul art. 32 din legea consolidărilor dar cu însuși scopul general care a călăuzit pe autorii acestei legi, intențiunea lor fiind tocmai de a da concesionarilor cea mai deplină siguranță din moment ce au tratat cu acela ce se comporta în mod public ca proprietar;

Considerând totuși că, după ce în drept motivează așa cum s'a văzut mai sus, Curtea, în subsidiar, găsește util să examineze chestiunea proprietății aparente și din punctul de vedere al condițiunilor ei de fapt și cercetând rînd pe rînd posesiunea terenului, credința vecinilor în ce privește dreptul de proprietate al lui Mihail G. Cantacuzino, uzul făcut de acesta asupra terenului și plata impozitelor înlătură toate aceste elemente și ajunge la constatarea că numitul „a fost singurul în eroare a crede că Mihail G. Cantacuzino la data concesiunii — 5 August 1921 — mai putea trece drept proprietar asupra terenului expropriat și contestat”;

Considerând că în ce privește primul element, din procesul-verbal cu data de 12 Mai 1919 al Comisiunii județene Prahova și din depozițiunile martorilor indicați în jurnalul său din 22 Decembrie 1932, Curtea deduce că terenul expropriat lui Mihail G. Cantacuzino a fost dat încă din anul 1919 în posesiunea și folosința obștei constituite conform art. 38 din decretul cu nr. 3697 din 1918 și că această obște stăpînia în numele Statului, devenit el însuși proprietar în baza art. 2 și 24 din legea agrară;

Că, deci, din constatările Curții rezultă că, odată cu proprietatea de drept a terenului, concedentul pierduse chiar stăpînirea lui de fapt pe care în momentul concesiunii o exercita obștea locală, în calitate de mandatară a Statului expro-

priator, conform dispozițiilor din legea agrară; că dacă această posesiune a obștei avea caracterul precar, o atare precaritate exista exclusiv față de Stat și nu față de fostul proprietar al pământului; că arenda ce se plătea concedentului Curtea nu o considera ca o dovadă de proprietate aparentă, iar aprecierea sa în această privință este bine motivată în drept, asemenea arenzi reprezentând în realitate dobânda cuvenită proprietarului expropriat pentru capitalul ce i se datora cu titlul de despăgubire;

Considerând că asupra chestiunii a doua, dacă toată lumea vedea în concedentul Mihail G. Cantacuzino pe proprietarul de drept al terenului expropriat, astfel că în mod normal concesionarul N. Lahovary a trebuit să cadă în aceeași comună eroare, Curtea răspunde negativ pe motivul că declarațiunea martorului Ilie Grigorescu — după care credința tuturor era că proprietatea terenurilor expropriate aparținea lui Mihail G. Cantacuzino — nu numai că nu este întărită prin nicio altă depoziție și că tinde să provoace confuziune, dar a contrazisișă formal de depozițiile celorlalți martori cari afirmă că suprafața concesionată și expropriată a fost stăpânită tot timpul de către obște și că ea n'a mai revenit nicodată în posesiunea fostului proprietar;

Că într-o situațiune expusă de acești martori ai Statului este confirmată de procesele verbale de expropriere și mai ales pr'n însăși recunoașterea concedentului Mihail G. Cantacuzino, Curtea de fond apreciază că nu poate pune temei pe afirmațiunile lui Ilie Grigorescu, iar aprecierea sa regulată motivată scapă cenzurii acestei Înalte Curți;

Considerând că în rezolvarea aceleiași chestiuni, privitoare la existența unei proprietăți aparente a concedentului Mihail G. Cantacuzino, Curtea de apel — deși găsește că este fără interes să se ocupe și de celelalte elemente relevate de concesionar, anume uzul făcut de către concedent și plata impozitelor — în urmă le examinează și pe acestea și constată că la data concesiunii fostul proprietar nu uza sub nicio formă de terenul expropriat, iar faptul că el a plătit impozitul agricol pentru moșia Florești până la 1 Ianuarie 1923, nu poate constitui o dovadă pentru stabilirea erorii invincibile pe care o cere art. 32 din legea consolidărilor petrolifere;

Că, în consecință, este inexactă susținerea recurentului, privitoare la nediscutarea mijloacelor de mai sus, pe cari, de altfel, Curtea nici nu era obligată să le discute deoarece proprietatea aparentă fiind o stare de fapt, în funcțiune de anumite circumstanțe pe cari legea le-a lăsat exclusiv pe seama judecătorilor de fond ca să le determine și să le caracterizeze, este dela sine înțeles că nu poate constitui un motiv de casare împrejurarea că instanța de consolidare a primit să examineze numai unele din aceste condițiuni, iar pe celelalte le-a găsit inutile din pricină că nu s'a dovedit ceea ce considera ea ca esențial în cauză: posesiunea terenului și credința vecinilor;

Că astfel fiind și într-o altă parte, partea finală a motivului în care se invocă denaturarea procesului-verbal din 31 Decembrie 1921 se referă la un considerent superfluu, a cărui viciere n'ar atinge întru nimic validitatea deciziunii pronunțate, urmează a se vedea că, cu toată eroarea de principiu, în ce privește aplicatia art. 32 din legea consolidărilor, soluțiunea Curții pr'n care s'a refuzat calitatea de proprietar aparent concedentului Mihail G. Cantacuzino și s'a admis pe această considerațiune apelul și contestațiunea Casei Centrale a Improprietății trebuie menținută ca justă și legală pe baza constatărei în fapt a lipsei elementelor cerute pentru existența proprietății aparente, așa încât, înlăturându-se și motivul IV de casare, recursul de față se respinge ca neîntemeiat.

Pentru aceste motive, Curtea respinge recursul, etc.

NOTA. — Deciziunea publicată în numărul de față este, în privința problemei dreptului de *proprietate aparentă*, cea mai completă. Deși nu examinează chestiunea decât sub lumina faptelor, totuși ea conține o analiză extrem de minuțioasă, stăruind puțin și asupra principiului în sine.

Înalta Curte spune că „proprietatea aparentă este o stare de fapt, în funcțiune de anumite circumstanțe, pe cari legea le-a lăsat exclusiv pe seama judecătorilor de fond, ca să le determine și să le caracterizeze, totuși numai în mod subsidiar găsește util să examineze această problemă și din punctul de vedere al condițiilor ei de fapt și să examineze pe rând toate amănuntele, pentru a ajunge la concluzia finală“, decurgând din fapte.

În *Curierul Judiciar* nr. 14 din 1933, ocupându-ne de același proces de consolidare, în timpul când era pendinte încă la Curtea de Apel din Iași, am arătat că aparența este chestie de caz și își trage elementele din fapte de posesiune. Totuși unul din elementele principale rămâne *buna credință a ambilor contractanți*, concedent și concesionar, și el domină întreaga problemă în materia legii speciale a consolidărilor petrolifere.

Bazându-mă pe discuțiunile cari au avut loc în Parlament cu ocazia votării legii, cât și pe teoria de drept în materie, am reținut părerea ilustrului Tache Ionescu din desbaterile parlamentare ale legii din 1904. Dânsul spunea, că dacă nu este bună credință, nu există aparență, fiindcă *fraus omnia corrumpit*, sau pe românește, după propria sa expresie, *frauda spurcă totul*.

Unii juriști, printre care enumăr pe eminentul confrate d-l C. Xeni sunt de părere că buna credință se cere numai celui care dă concesiunea, nu și celui care o ia (vezi articolul său din *Curierul Judiciar* nr. 1 din 1930).

În monografia subsemnatului publicată în *Codul consolidărilor petrolifere* din 1923 am expus pe larg aceste păreri și trimit pe aceia pe cari problema îi interesează să recitească acele pagini.

Buna credință fiind un element esențial în drept, domină fără excepție orice raporturi. Nu există fapt juridic a cărui intențiune ascunsă să eludeze legea, sau să poată fi recunoscut de justiție, într-o altă contraveni elementelor integrante ale dreptului însuși, fiind principala regulă morală în obligațiunile civile. Ripert adaugă la acestea, că „în toată evoluția juridică, noțiunea bunei credințe a rămas un factor mare de progres al dreptului. Vechea expresiune *fraus omnia corrumpit* a rămas un adagiul plin de înțeles moral“.

În procesul de față problema nu s'a examinat sub acest aspect, nefind pusă în discuțiune, dar Înalta Curte s. II-a s'a pronunțat și asupra acestei laturi cu altă ocaziune, precizând că *buna credință a concesionarului este o condițiune esențială a proprietății aparente*, bazându-se pe *error communis*...

Iată în rezumat deciziunea nr. 977 din 14 Decembrie 1933 care consacră această teorie :

Potrivit art. 32, 51 și 52 din legea pentru consolidări petrolifere, o persoană care stăpânește și trece drept proprietar al unui teren, are dreptul să-l dea în concesiune, cu condițiunea ca concedentul să fi avut posesiunea exclusivă la data concesiunii, iar concesionarul să fi fost de bună credință în momentul concesiunii“.

Am satisfacția de a vedea triumfând prin jurisprudența Inaltei Curți părerea susținută neconținut dela anul 1923.

Insist asupra acestei laturi a *aparenței*, ca să nu se piardă niciodată din vedere, că la baza dreptului de aparență rezidă buna credință a ambilor contractanți: concedent și concesionar. Acest element trebuie căutat oriunde și ori de câte ori se pune în discuțiune *aparența dreptului*. Fiind o chestiune de doctrină, principiul nu se poate scinda numai pentru a favoriza pe concesionarii noștri de rea credință. Nouă ne trebuie petrol, nu procese, spunea însuși Tache Ionescu în Camera dela 1904 și aceasta nu trebuie uitat.

În starea juridică post belică, *aparența* s'a întins în detrimentul dreptului pur, în toate raporturile de drept civil, comercial și chiar penal, îmbrățișând un câmp vast de aplicațiune, de aceea cunoașterea ei amănunțită este de cel mai mare interes pentru știința dreptului.

N. G. MARINESCU

CAMERA DE ARBITRAJ DE PE LÂNGĂ BURSA DE EFECTE, ACȚIUNI ȘI SCHIMB DIN BUCUREȘTI

Sedința dela 16 Ianuarie 1936

Președenția d-lui MIRCEA POSSA, consilier la Curtea de Apel din București

Inginer M. Tudoran cu T. Bădărău și a.

Deciziunea nr. 2

Bursă. Acțiuni. Ordin de negociere. Operațiuni pe bani gata. Operațiuni cu termen. Deosebiri numai din punct de vedere al lichidării. Ambele sunt operațiuni de bursă. Competința Camerii de Arbitraj.

Ordin de negociere la un curs fix. Operațiune de bursă de competența Camerii de Arbitraj.

Agent de schimb în faliment. Operațiuni neefectuate și operațiuni efectuate. Restituirea acțiunilor sau a sumelor realizate. Obligația solidară a Camerii Sindicale la restituire până la concurența mizelor.

Proba cu martori. Admisibilă și față de Camera Sindicală. Rațiune.

Vărsarea la Casa de Lichidare a valorilor sau banilor de către agenții de schimb. Răspunderea Camerii Sindicale necondiționată de asemenea operațiuni.

Obligațiunea dătorului ordinului de negociere de a lichida forțat operațiunea. Lipsă de culpă. Desdăunare.

1. — *Potrivit art. 41 din legea burselor, faptul celui ce dă ordin unui agent oficial de schimb de a negocia acțiuni și de a nu depune odată cu darea ordinului și banii necesari pentru cumpărarea acțiunilor, nu poate schimba natura operațiunii, adică de a nu mai fi considerată ca operațiune de bursă a cărei judecată să nu fie de competența Camerii de Arbitraj.*

2. — *Potrivit aceluiași articol din legea burselor, caracteristica operațiunilor de bursă pe bani gata fiind obligația de lichidarea lor în chiar ziua când au fost încheiate sau cel mai târziu a doua zi și întru cât, prin fixarea unui curs de vânzarea unor acțiuni, nu se împiedică cu nimic posibilitatea de lichidare a operațiunii ordonate, urmează că astfel de operațiuni intră în definițiunea dată de sus citatul text operațiunilor de bursă pe bani gata care intră în competența Camerilor arbitrale a le judeca.*

Ordinul de negociere la un curs fix constituind

prima fază a unei operațiuni de bursă și din executarea sau neexecutarea lui putându-se naște litigii, ele, potrivit art. 106 din legea burselor sunt de competența Camerii Arbitrale.

3. — *Agentul de schimb fiind comerciant, iar operațiunile de bursă constituind acte de comerț, dovezile lor se pot face cu toate mijloacele permise de codul de comerț, deci și cu martori, atât față de agentul de schimb cât și față de Camera Sindicală.*

4. — *Potrivit art. 61 alin. III din l. burselor necondiționându-se răspunderea Camerei Sindicale față de terți de îndeplinirea vreunei formalități în raport cu operațiunile ce agenții de schimb sunt obligați a înregistra la Casa de Lichidare, Camera Sindicală rămâne responsabilă de toate operațiunile de bursă efectuate de agenții de schimb până la totalitatea mizelor acestora.*

În afară de aceasta, neîndeplinirea obligațiunilor, prevăzute de art. 7 din statutele Casei de Lichidare și art. 4 din regulamentul acestei case, pentru agenții de schimb, de a înregistra la acea casă operațiunile de bursă și de a vărsa banii și efectele depuse în vederea încheerii unei operațiuni, din cele prevăzute de acele texte, nu este opozabilă terților și deci nu poate constitui o decădere pentru acestia.

5. — *Deși potrivit art. 41 din legea burselor, operațiunile de bursă trebuiesc lichidate cel mai târziu a doua zi de bursă următoare încheerii, iar prin art. 28 din regulamentul Casei de Lichidare, părțile, cari nu au efectuat lichidarea în a treia zi de bursă următoare încheerii, sunt obligate a proceda la lichidarea contului prin sindicul bursei, totuși când se constată că această lichidare nu s'a efectuat din culpa agentului de schimb, el este ținut la desdăunare și cu el și Camera Sindicală în mod solidar în măsura indicată și mai sus.*

Camera,

Având în vedere acțiunea intentată de către Ing. M. Tudoran din București, calea Griviței nr. 337 bis, împotriva lui Teodor Bădărău, agent oficial de schimb, reprezentant prin judele sindic al falimentului acestuia și împotriva Camerei Sindicale a Agenților oficiali de schimb de pe lângă Bursa de Efecte, din București, pentru ca în solidar să fie obligați.

1. a-i restitui 100 acțiuni Creditul Minier cu cuponul nr. 1933 sau 35.500 lei;

2. a-i restitui 5 acțiuni Speranța sau 500 lei;

3. și 2 acțiuni Aur sau valoarea lor de 1000 lei;

4. să se declare reziliate operațiunile de cumpărare a 100.000, renta de improprietărire 1922 și 100 acțiuni Steaua Română și să i se restituie 47.684 lei cu dobânzi legale și cheltuieli de judecată;

Având în vedere că din actele dosarului, din depunerile martorilor M. C. și D. St. și în deosebi d'n bonul cu data de 3 Septembrie 1935, eliberat de agentul T. Bădărău, rezultă că inginerul M. Tudoran a depus spre vânzare acestui agent oficial 100 acțiuni Steaua Română, 100 acțiuni Credit Minier, 5 acțiuni Speranța și 2 acțiuni Aur; că d'n acestea vânzându-se 100 acțiuni Steaua Română, i s'a eliberat inginerului Tudoran, la data de 26 Septembrie 1935, bonul nr. 9388 pentru piața prețului lor, în sumă de 47.684 lei; că din această sumă reclamantul a dat ordin în aceeași zi să i se cumpere rentă de improprietărire în valoare de 100.000 lei, la cursul de 39 și 100 acțiuni Steaua Română la cursul de 415 lei; că acele 100 acțiuni Creditul Minier, date spre vânzare la 3 Septembrie 1935, pe cursul de 355 lei, au fost date altei persoane, fără a se fi executat ordinul de vânzare, după cum declară mar-

torul D. St.; renta de împroprietărire deși a fost cumpărată, dar a fost dată altui client mai vechiu, iar acțiunile Steaua nu au mai fost cumpărate; că reclamantul se ducea zilnic la biroul Bădărău pentru a i se lichida operațiile ce ordonase, dar era amânat zilnic de către Max Z. prepusul agentului T. Bădărău; că în aceste condițiuni reclamantul intenționează prezenta acțiune la care Camera Sindicală opune incompetența acestei Camere de a judeca acțiunea, simulațiunea unor operațiuni și lipsa de răspundere a Camerei Sindicale.

Asupra competenței acestei instanțe, cu privire la cererea ce face obiectul punctului 4, din acțiune :

Având în vedere că pârta Camera Sindicală obiectează că această instanță nu ar fi competentă să judece cererea de reziliere și restituirea sumei de 47.684 lei, încredințată agentului T. Bădărău pentru cumpărarea a 100 acțiuni Steaua Română și 100.000 lei renta de împroprietărire, această operațiune neconstituind o operațiune de bursă, cel puțin în ceea ce privește cumpărarea acțiunilor Steaua Română, deoarece reclamantul nu a depus, odată cu darea ordinului și banii necesari pentru cumpărarea acestor acțiuni, astfel cum cere art. 41 din legea burselor;

Având în vedere însă că art. 41 definește operațiunile de bursă pe bani gata — singurele permise până în prezent — ca fiind negocierile ce se lichidează în ziua în care au fost încheiate sau cel mai târziu a doua zi de bursă și pentru care părțile au depus odată cu ordnul de negociere, banii sau efectele;

Considerând însă că din comparațiunea acestei definiții cu aceea a operațiilor pe termen, dată în aliniatul următor al aceluiași articol, rezultă că ceea ce deosebește aceste două feluri de operațiuni este numai momentul în care urmează a se face lichidarea;

Că prin urmare, obligațiunea de a lichida, primul gen de operațiune, cel mai târziu în prima zi de bursă următoare încheerii, constituie caracteristica operațiunilor de bursă pe bani gata;

Că, a doua condițiune menționată în art. 41 și anume aceea de a depune banii sau efectele odată cu ordinul de negociere, nu este esențială pentru aceste negocieri, astfel că neîndeplinirea ei nu poate schimba natura operațiunii;

Că aceeași concluzie rezultă și din faptul că legiuitorul nu a cerut ca operațiunea pe bani gata să se lichideze în momentul încheierii, ci a fixat un termen pentru lichidare, până a doua zi de bursă, or, acest termen ar fi fost inutil dacă legiuitorul ar fi înțeles că este neapărat necesară condiția ca banii sau efectele negociate să fie depuse agentului de schimb odată cu ordinul de negociere;

Că această interpretare este conformă uzului constant în bursă și este consfințită prin art. 22, 26 și 28 din regulamentul de funcționare al Casei de Lichidare de pe lângă Bursa din București;

Că deci această operațiune a reclamantului, având caracterul unei operațiuni de bursă, acțiunea ce se întemeiază pe ea este de competența acestei Camere, incidentul ridicat de pârta urmând a fi respins;

Asupra incompetenței acestei instanțe cu privire la cererea de restituire a 100 acțiuni Creditul Minier, date spre vânzare la 3 Septembrie 1935 :

Având în vedere că pârta Camera Sindicală obiectează că deoarece prin ordnul de vânzarea lor se prevedea un curs determinat, de 355 lei, aceasta nu ar mai constitui o operație de bursă pe bani gata, singura permisă și deci această Camera nu ar avea competența de a judeca neînțelegerile izvorâte din executarea ei;

Considerând că după art. 41 din legea burselor, ceea ce caracterizează operațiunile de bursă pe bani gata fiind obli-

gația de lichidarea lor în chiar ziua în care au fost încheiate, sau cel mai târziu a doua zi de bursă și într-un câț, prin fixarea unui curs de vânzarea unor acțiuni, nu se împiedică cu nimic posibilitatea de lichidarea operațiunii, ordonate, conform legii, atunci când va fi executată, rezultă că astfel de operațiuni intră în definițiunea dată de articolul mai sus citat operațiunilor de bursă pe bani gata și deci Camera Arbitrală are competența de a le judeca;

Că de altfel, asemenea operațiuni nu pot fi considerate ca operațiuni pe termen, căci după același articol 41, operațiunile pe termen sunt acele în care părțile au stabilit dela început un termen pentru lichidare, ceea ce nu este cazul în speță;

Că de aceea operațiunile în care s'a fixat un curs de vânzare sau de cumpărare sunt considerate ca operațiuni pe bani gata, atâta vreme cât nu s'a fixat un termen pentru lichidarea lor (v. **Thaller**, *Traité élém. de dr. commercial*, nr. 922 și 924);

Având în vedere că pârta mai obiectează că stabilirea unui curs fix de vânzare sau de cumpărare constituind o condițiune, urmează că atunci când cursul nu a fost realizat, ca în speță, operațiunea să se considere, prin efectul retroactiv al condițiunei, ca și cum nu ar fi avut niciodată loc,

Considerând însă că ceea ce este afectat prin o condițiune în operațiunile de acest gen, este efectuarea vânzării sau a cumpărării de efecte, nu însuși ordinul dintre client și agentul de schimb, care precede operațiunea de vânzare sau de cumpărare și care, în speță, nu a fost afectat de nicio condiție;

Că, deci, acest ordin constituind prima fază a unei operațiuni de bursă, din executarea sau neexecutarea lui se pot naște litigi care, potrivit art. 106 din legea burselor sunt de competența acestei Camere;

I n f o n d :

Având în vedere cererea reclamantului de a i se restitui 2 acțiuni Aur sau valoarea lor de 1000 lei și 5 acțiuni Speranța sau valoarea lor de 500 lei;

Având în vedere că de către Camera Sindicală se recunoaște și se stabilește și cu martorii audiați că aceste acțiuni nu au fost vândute nici înstrețate, ci se găsesc trecute în inventarul valorilor găsite după închiderea biroului Bădărău; că prin urmare aceste acțiuni sau valoarea lor arătată prin acțiune urmează a fi restituită de către Teodor Bădărău, reprezentat prin judele sindic al falimentului său, în mod solidar cu Camera Sindicală, asupra acestui capăt de cerere neîncându-se nicio opunere din partea părții;

Având în vedere cererea de restituirea a 100 acțiuni Credit Minier depuse spre vânzare în ziua de 3 Septembrie 1935;

Având în vedere că din borderoul din 3 Septembrie 1935, rezultă că în adevăr reclamantul a depus aceste acțiuni spre vânzare la cursul de 355 lei la biroul agentului T. Bădărău, iar din depunerile martorului D. St. rezultă că ele au fost date altui client; că deci Teodor Bădărău, prin sindicul falimentului său urmează a fi obligat să le restituie în natură sau valoarea lor astfel cum a fost fixată prin acțiune;

Având în vedere cererea de a se rezilia operațiunea de cumpărare a 100 acțiuni Steaua Română și 100.000 lei renta de împroprietărire;

Având în vedere că din depunerile martorilor M. C. și D. St. și din registrul jurnal al lui Teodor Bădărău se constată că reclamantul a dat, în adevăr, ordin de cumpărare a acestor titluri; că renta de împroprietărire deși a fost cumpărată nu i-a fost însă predată, ci a fost dată unui client mai vechiu, iar acțiunile Steaua Română nu au mai fost cumpărate; că

totuși reclamantul se ducea zilnic pentru a se interesa de lichidarea acestor operațiuni;

Că, întru cât aceste operațiuni nu mai pot fi executate de Teodor Bădărău, el fiind căzut în stare de faliment, cererea de reziliere este întemeiată și deci urmează a se declara reziliate ambele aceste operațiuni din culpa lui T. Bădărău;

Având în vedere că din depunerile martorilor mai sus citați și bonul nr. 9388 din 26 Septembrie 1935, rezultă că T. Bădărău deținea 47.684 lei, în vederea executării operațiunilor ce s'au declarat reziliate; că, întru cât deținerea acestei sume rămâne fără cauză, urmează a fi restituită;

Având în vedere că întru cât restituirile impuse lui Bădărău rezultă din operațiunile de bursă arătate mai sus, urmează a fi obligată și Camera Sindicală a Agenților oficiali de schimb, potrivit art. 61 alin. 3, din legea burselor, la aceluși restituiri, în mod solidar cu T. Bădărău, până la concurența mizelor totale ale agenților ce o compun;

Având în vedere că pârîta Camera Sindicală obiectează în primul rând, că dovezile cu martori administrate în cauză, nu-i sunt opozabile fiind o terță persoană față de T. Bădărău;

Considerând că deoarece Camera Sindicală are a răspunde, potrivit articolului mai sus citat, de toate operațiunile de bursă, săvârșite de T. Bădărău, urmează că dovada acestor operațiuni are a se face față de Camera Sindicală cu aceleași mijloace de probă cu care pot fi stabilite față de Bădărău, căci altfel răspunderea Camerei Sindicale, pentru acest fel de operațiuni nu ar mai corespunde în totul cu aceea a agentului de schimb;

Că, singura deosebire ce face legea între aceste două răspunderi privește numai limita lor, agentul de schimb fiind responsabil nelimitat pentru operațiunile sale, pe când Camera Sindicală este răspunzătoare numai până la concurența mizelor totale ale agenților oficiali;

Că, însă agentul oficial T. Bădărău fiind comerciant, iar operațiunile de bursă constituind acte de comerț, dovada lor are a se face cu toate mijloacele permise de codul de comerț — deci și cu martori — atât față de Bădărău cât și față de Camera Sindicală;

Că așa dar obiecțiunea pârîtei este neîntemeiată;

Având în vedere că pârîta Camera Sindicală susține, în al treilea rând, că ea nu răspunde potrivit art. 62 din legea burselor, 7 din statutele Casei de lichidare și compensațiuni și art. 4, 5 și 7 din regulamentul acelei Case, decât de operațiunile de bursă care au fost înregistrate la Casa de Lichidare;

Având în vedere că noua lege a burselor din 13 August 1929, pentru a mări încrederea aceloră ce voesc să facă operațiuni de bursă și prin consecință a spori numărul negocierilor de acest fel, a creat prin art. 59 o asociație a tuturor agenților de schimb, sub denumirea de Camera Sindicală a Agenților Oficiali de schimb de pe lângă bursa respectivă, căreia i-a impus obligația de a răspunde, potrivit art. 61 alin. III pentru operațiile de bursă ale fiecăruia din agenți ce o compun și în mod solidar cu dânsii până la concurența mizelor ce legea îi obligă a depune la intrarea în funcțiune; că totodată Camerei Sindicale i s'a dat, prin art. 60 al legii, atribuțiunea de a lichida prin compensație toate operațiunile agenților oficiali de schimb în care scop legea dispune a se crea o casă de lichidare și compensațiuni; că, potrivit art. 61 și 62 din lege, atât Camera Sindicală cât și Casa de Lichidare, **vor funcționa** în baza legii, a statutelor Camerei Sindicale și a regulamentelor respective.

Considerând că din cele mai sus arătate rezultă că în ceea ce privește răspunderea Camerei Sindicale, față de terți, ea este stabilită prin art. 61 alin. III din lege, iar statutele Camerei Sindicale și regulamentele de care se vorbește în art. 61 și 62 din lege, au de scop numai de a stabili, după cum

înseși textele o arată, modul de funcționare al acelor instituții, alcătuind norme de conducere interioară ce se impun membrilor lor, fără însă a putea modifica răspunderea pe care legea le-o dă față de terți;

Că reglementarea acestei răspunderi nu a putut fi lăsată la latitudinea unui statut sau a unui regulament, căci în acest caz legiuitorul nu și-ar fi atins scopul ce-l urmărea, de a spori încrederea publicului în operațiunile făcute prin agenții de schimb, fiindcă în primul rând, un statut sau un regulament nu au autoritatea și permanența de care se bucură legea, iar, în al doilea rând, fiindcă instituțiunile de la care ar fi urmat să emane statutele și regulamentele respective, erau tocmai acele a căror răspundere era angajată prin lege și care deci aveau interesul, contrar celui al legiuitorului, de a-și micșora răspunderea lor;

Că prin urmare dispozițiile cuprinse în art. 7 din statutele Camerei Sindicale și art. 4, 5 și 7 din regulamentul Casei de Lichidare, prin care se limitează răspunderea Camerei Sindicale numai la operațiunile înregistrate la Casa de Lichidare și în care valorile sau banii au fost vărsați acelei case de către agenții de schimb cărora le-au fost încredințați, urmează a fi înlăturate, ca fiind contrare art. 61 alin. 3 din legea burselor, prin care text nu se condiționează răspunderea Camerei Sindicale față de terți de îndeplinirea vreunei formalități de asemenea natură;

Considerând pe lângă aceasta, că atât obligațiunea de a înregistra la Casa de Lichidare operațiunile de bursă prevăzute în art. 7 din Statute și 4 din regulamentul Casei de Lichidare, cât și aceea de a vărsa banii sau efectele depuse în vederea încheerii unei operațiuni, prevăzută de art. 7 din regulament, incumbând după înseși textele mai sus citate, agenților oficiali de schimb, neîndeplinirea acestor obligațiuni nu poate fi opusă terților și deci nu poate constitui o decădere pentru aceștia;

Că, așa dar, Camera Sindicală având a răspunde necondiționat potrivit art. 61 alin. III din legea burselor de toate operațiunile de bursă, efectuate de agenți de schimb, până la totalitatea mizelor acestora, obiecțiunea ridicată de Camera Sindicală este nefondată;

Având în vedere că pârîta Camera susține, în al patrulea rând, că nu are a răspunde în speță, deoarece reclamantul este în culpă de a nu fi procedat la lichidarea forțată, potrivit art. 41 din lege și 26, 27 și 28 din regulamentul Casei de Lichidare;

Având în vedere că, în adevăr, prin art. 41 din lege, operațiunile de bursă trebuiesc lichidate cel mai târziu a doua zi de bursă următoare încheerii, iar prin art. 28 din regulamentul Casei de Lichidare se obligă părțile care nu au efectuat lichidarea în a treia zi de bursă următoare încheerii, de a proceda la lichidarea în cont prin sindicul bursei;

Având în vedere că din depunerile ambilor martori audiați în cauză rezultă că reclamantul s'a dus zilnic la biroul agentului T. Bădărău pentru a-i reclama lichidarea operațiunii ce încheiase și pentru care avea depusă suma de 47.684 lei, ce reprezenta mai mult decât valoarea nominală a rentei ce cumpărase, dar a fost continuu amânat sub diverse pretexte de către funcționarii acestui birou; că așa fiind nu se poate imputa reclamantului vreo culpă în îndeplinirea obligațiilor legale ce-i incumbă;

Având în vedere că reclamantul nu poate fi considerat în culpă nici pentru neîndeplinirea formalităților prevăzute prin art. 28 din regulamentul Casei de Lichidare, căci prin acest text impunându-i-se o obligație care nu este prevăzută prin lege, nu poate fi ținută în seamă în măsura în care ea condiționează obligația de desdăunare pură și simplă ce rezultă

pentru Camera Sindicală din dispozițiile art. 61 alin. 3 din legea burselor;

Că așa dar și această obiecțiune a părții este neîntemeiată;

Văzând și cererea de cheltueli de judecată, formulată de reclamant, asupra căreia apreciind, ținând seama că acesta a plătit cheltuelile pentru bursă în sumă de 3.522 lei, taxa acțiunii de 500 lei, citațiile pentru părți și martori precum și onorariul avocatului, le fixează la 6.000 lei.

Pentru aceste motive, Camera admite acțiunea, etc.

JURISPRUDENȚA STREINĂ REZUMATA

CAS. ITALIANĂ, 23 Iulie 1935

Cambie. Societate în nume colectiv emitentă. Subscriere.

Dacă reprezentantul unei societăți în nume colectiv se mulțumește a scrie în josul cambiei, firma socială a societății ca emitentă, firmă care nu coincide cu numele patronimic al reprezentantului, această scriere nu are valoarea unei subscrierii (Giur. it., 1936, I, 1, 8).

CAS. ITALIANĂ, 6 August 1935

Asigurare contra responsabilității civile. Acțiunea asigurătorului contra asigurătorului și a tertului păgubit contra asigurătorului, neconexe.

Validitatea clauzei prin care se interzice asigurătorului de a chema în garanție pe asigurător.

Între acțiunea în daune intentată de tertul păgubit, asigurătorului și acțiunea pentru plata indemnității intentată de asigurător asigurătorului, nu există conexitate; de aceea nu poate asigurătorul, chemat în judecată de tertul vătămat, să introducă în cauză pe asigurător, dacă instanța investită cu prima acțiune, nu are competența teritorială să judece a doua acțiune.

Este licită clauza prin care în contractele de asigurare contra responsabilității civile, se interzice sub sancțiunea decăderii, asigurătorului, de a chema în garanție pe asigurător în acțiunea în daune intentată lui de tert (Foro it., 1936, I, p. 14).

CAS. ITALIANĂ, 7 August 1935

Societate în nume colectiv. Moartea unui asociat. Continuarea cu moștenitorii minori. Responsabilitatea lor pentru obligațiunile sociale.

Dacă se convine ca societatea să continue cu erezii minori ai asociatului mort, aceștia se subrogă prin efectul acceptării succesiunii, în locul autorului lor fără a mai fi necesară autorizarea cerută de codul comercial.

Dacă erezii au acceptat ereditatea sub beneficiul de inventar, sunt responsabile *intra vires* pentru obligațiunile sociale, atât acelea anterioare datei deschiderii succesiunii, cât și acelea posterioare acelei date (Foro it., 1936, I, p. 8).

CAS. ITALIANĂ, 11 Decembrie 1935

Vânzare. Predare succesivă. Forță majoră. Efecte. Condițiune rezolutivă. Neîndeplinirea obligațiunii. Rezoluția contractului.

În cazul unor obligațiuni cu execuție succesivă, dacă debitorul este în întârziere, cu una sau mai multe predări ante-

rioare cazului de forță majoră, nu mai există întârziere pentru predările succesive neajunse încă până la scadență și deci cazul de forță majoră întâmplat între timp, liberează pe debitor de obligațiunea sa pentru predările posterioare.

Pentru rezoluțiunea unui contract, nu este suficient ca debitorul să nu fi îndeplinit o obligațiune, ci această neîndeplinire a obligațiunii sale să fie de natură să influențeze economia contractului în așa fel încât ceea ce a mai rămas de executat, să nu mai prezinte nici o utilitate pentru creditor (Foro it., 1936, I, p. 4).

CAS. ITALIANĂ, 12 Decembrie 1935

Mediațiune. Intermediar (peșitor) matrimonial. Remunerație.

Intermediarului matrimonial nu i se cuvine nicio remunerație când opera prestată de el s'a limitat numai la exercitarea influenței sale în scopul determinării consimțământului viitorilor soți, de a contracta căsătoria (Foro it., 1936, I, p. 1).

C. AP. MILANO, 25 Iunie 1935

Donațiune în vederea căsătoriei. Act cu titlu gratuit. Falimentul donatorului. Restituire.

Donatiunea făcută în vederea căsătoriei este contract cu titlu gratuit și deci intră în categoria actelor gratuite care sunt supuse anulării în caz de faliment al donatorului, dacă sunt posterioare datei încetării plăților.

Prin anularea acestei donațiuni, donatarul trebuie să restituie lucrul primit împreună cu fructele din ziua celebrării căsătoriei (Foro it., 1936, I, p. 51).

C. AP. GENOVA, 1 Octombrie 1935

Contract de muncă. Redactor care asumă proprietatea și direcția altui ziar. Rezoluțiune.

Există cauză legitimă de desființare a contractului de muncă când redactorul unui ziar politic, fără prealabilă autorizare a directorului, asumă direcția chiar gratuită și proprietatea altui ziar, chiar dacă nu e politic (Giur. it., 1936, I, 3, 1).

A apărut în editura *Curierul Judiciar*: **TRATAT DE DREPT CAMBIAL**. Noua lege asupra Cambiei și Biletului la ordin, vol. I, însoțit de textul legii și un indice alfabetic de E. Cristoforeanu, Doctor în Drept dela Roma, Avocat

Această operă prin care se tratează cu o competență desăvârșită cea mai delicată materie din dreptul comercial, prin problemele și controversile ce abundă la fiecare pas, consacră în mod definitiv marea autoritate a autorului în domeniul dreptului comercial

Depozitul general la *Curierul Judiciar*. Prețul vol. I, 280 lei.

Vol II este sub fipar

A apărut **Tabla de Materii a CURIERULUI JUDICIAR pe anul 1935.**

Costul ei este 100 lei și se vinde numai abonaților la curent cu plata abonamentului, ca și în anii trecuți.